

(شاعري)

۶۹

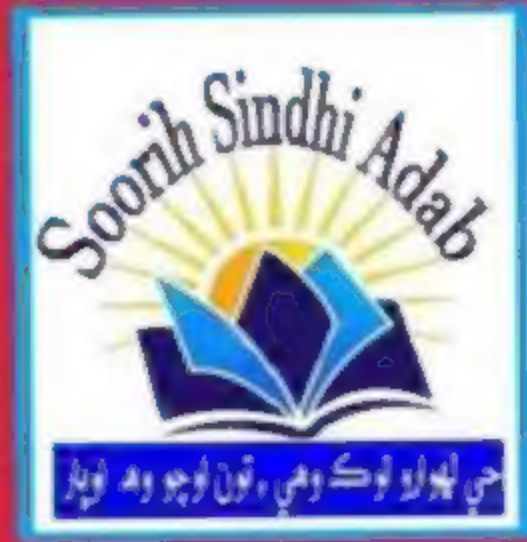
آءِ اڪيلو

راهن
۾

منار سولنگي



سوره سنڌي ادب



صاحب خان سوره: ميراثي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488

پيار ادب ۽
احترام ۾
صاحب خان
ميراثي جي لاءِ

ڪاشف منشار سولهي

03323589517

آء اڪيلو راهن ۾

(شاعري)

منار سولنگي

منار سولنگي اڪيڊمي

نئون ديرو

سڀ حق ۽ واسطا ڇپائيندڙ وٽ محفوظ

ڪتاب جو نالو:	آلا اڪيلو رامن ۾ (شاعري)
شاعر:	منار سولنگي
ڇاپو پهريون:	2019ع
ڪمپيوٽر لي آئوٽ:	عبدالله جروار
ڇپيندڙ:	سنڌيڪا اڪيڊمي، ڪراچي
ڇپائيندڙ:	فون: 021-32737290
ڇپائيندڙ:	منار سولنگي اڪيڊمي، نئون ديرو
قيمت:	300 روپيا

ڪتاب ملڻ جا هنڌ:
سنڌ جا سمورا وڏا بوڪ اسٽال

ارپنا

ناني مينهون خان سولنگي،

ابي غلام مرتضيٰ سولنگي،

امان غلام فاطمه،

چاچي محبوب علي سولنگي ۽

مريم خاتون سولنگي

جي نانءُ.

فهرست

7.....	شاعر... بي چين روح آهن
9.....	پنهنجي پاران
11.....	جنهن لکڻ سيڪاريو
13.....	منار البيلو انسان
15.....	مهاڳ
25.....	تعارف
27.....	غزل
99.....	وايون
121.....	بيت
127.....	دوما
133.....	نظم
157.....	آزاد نظم
183.....	نثري نظم
191.....	تيسرو

شاعر- بي چين روح آهن

منار سولنگي منهنجو پڳ مٿ دوست ٿي نه پر ڪو جگر جو
ٽڪرو هو. نه ڏسندو هئوسائس ته ڇڻ ڏينهن پهر اڪيون بي مزي
هونديون هيون. منهنجو احترام به ڏاڍو ڪندو هو. طبيعت ۾ تاوڙو ۽
اصولن تي سِرُ گهرون وارو شخص هو ڪنهن به ڳالهه جي ضد تان
ڪيس رڳو مان ٿي لاهي سگهندو هوس. مون کي احتراماً ”خان“ ڪري
سڏيندو هو. سندس ان لفظ ۾ مونکي پنهنجائپ ۽ خلوص جا درياه
وهندي نظر ايندا هئا. سندس وقت کان اڳ وڇوڙو مون لاءِ سورن جا
سمند ڪٿي آيو جن جي لهرن ۾ لچندي حياتيءَ جي هن سفر ۾ آجائي
مڪن نه آهي.

هونئن به شاعر ويچارا بي چين روح آهن. پنهنجي ڌرتي ۽
پنهنجي ماڻهن لاءِ ڪامنڌڙ پچندڙ ۽ پچرندڙ انهن کي پنهنجي ڌرتي ۽
پنهنجي ماڻهن لاءِ پنهنجي ديوانگيءَ جو اظهار شاعريءَ ۾ ٿي سگهندو
آهي ان ڪري شاعري ڪري هو پنهنجو روح ريجهاڻيندا ۽ پرچائيندا
آهن. پڳت ڪنور جي ڳال ”ڏس ڪو ڏانءُ“ وانگر منار سولنگي به
جتي هڪ بهترين ۽ شاندار شخص هو اتي شاعريءَ جي سفر ۾ پڻ
پنهنجي علحده سڃاڻپ رکندو هو. هر صنف تي عبور حاصل هيس.
ڪڏهن به ڪا آجائي ۽ بي روح ست نه لکيائين، جنهن لاءِ سندس هي
۽ ايندڙ شاعريءَ جا ڪتاب از خود شاهدي ڏيندا.

سنڌي ادبي سنگت نئون ديرو کي سڄي سنڌ ۾ پنهنجو رت سڏ
ڏئي مشهور ڪيائين. ان جي پليٽ فارم تان ڪيل يادگار پروگرامن
جي تاريخ بيحد ئي موهيندڙ آهي.

آء اڪيلوراهن ۾

ان کان اڳتي وڌي هن ”سند سنگت“ لاءِ جيڪو ڪردار ادا ڪيو
سو پڻ ادبي سنگت جي تاريخ ۾ سونهري اکرن سان لکيل آهي.
هن ڪتاب کان اڳ ۾ ٻارن لاءِ هن جو شاعريءَ جو ڪتاب ”آءُ به
جيڪر پڙهن وڃان ها“ سندس حياتيءَ ۾ شايع ٿيو.
اميد ته سندس هي ڪتاب به شاعريءَ جي شائقن ۽ علم دوستن
لاءِ سرهائيءَ جو باعث ضرور بڻبو.
هن ڪتاب جي پروف لاءِ سرفراز عباسي، اياز جاني ۽ منهنجي
نياڻي ڊاڪٽر صنم لطيف ڪرڻو جا به ٿورائتا آهيون.

عبداللطيف ڪرڻو

چيئرمين

منار سولنگي اڪيڊمي

پنھنجي پاران

منار سولنگي اڪيڊمي نئون ديرو پابنديءَ ۽ ذميواريءَ سان منار سولنگي جي سالگرھ ورسِي ۽ توڙي ٻيا ننڍا وڏا پروگرام وقتن به وقت ڪرائيندي رهي آهي. پروگرامن جي مقبوليت مختلف ماڻهن طرفان مثبت موٽ ملڻ جي ڪري منار سولنگي اڪيڊمي نه رڳو نئون ديرو بلڪه پوري سنڌ ۾ پنهنجو تعارف ڪرائي تاريخي حيثيت ماڻي ورتي آهي. منار سولنگي اڪيڊمي معياري ڪتابن ڇپرائڻ جو سلسلو به شروع ڪيو آهي. ان سلسلي ۾ پهرين ڪٿي پهرين وڪ، منار سولنگيءَ جي شعري مجموعي ”آء اڪيلوراھن ۾“ آهي.

منار سولنگي جديد شاعريءَ جو اهو نانءُ آهي جنهن جو ذڪر نه ڪرڻ جديد شاعري ائين لڳندي جيئن ڪنوار زيورن کان سواءِ ٻئي ٻئي لڳندي آهي. هن جي شاعري هر رنگ ۾ سمايل آهي ۽ هر رنگ جو پنهنجو منفرد انداز آهي ”آء اڪيلوراھن ۾“ منار سولنگي جو پهريون ڪتاب ڪونهي هن کان اڳ هن جي حياتيءَ ۾ ئي سچائي اشاعت گهر ڏڙو پاران سندس ٻاراڻي ادب تي مبني ڪتاب ”آنء به جيڪر پڙهڻ وڃان“ ڇپجي چڪو آهي. ان ڪتاب کي پڙهندڙن وٽان ڪافي موٽ ۽ مڃتا ملي منار جي مرتبعي کان پوءِ ساڻس سان پيار ڪندڙن ۽ ٻين ڪافي ادب دوستن جا خط ميسيج ۽ پڻ فونيون اينديون رهيون ته منار سولنگي سنڌي ادب ۽ جديد شاعريءَ جو روشن ڪرڻو آهي سندس شاعري جا ڪتاب سنڌي ادب ۽ اسان پڙهندڙن تائين پهچايا وڃن.

اسان پڙهندڙن جي راءِ کي مان ڏيندي ۽ پنهنجو فرض سمجهندي
منار سولنگيءَ جو هي ڪتاب ”آءُ اڪيلو راهن ۾“ توهان پڙهندڙن
جي آڏو پيش ڪري رهيا آهيون. منار سولنگي اڪيڊميءَ پاران
ڪتابي سلسلي هيءَ پهرين وڪ اوھان کي ڪيئن لڳي يقينن ان راءِ
جو اسان کي شدت سان انتظار رهندو. اسان جو عزم آهي ته هن اداري
پاران هر سال ڪو منار سولنگيءَ جو ڪتاب ڇپرائي اوھان
تائين پهچايو ويندو اسان ٿورائتا آهيون منار سولنگي جي دوستن
محمد علي پٺاڻ، اياز جاني، محمد علي پٺاڻ ۽ وفا صالح راڄپر جا جن
جي ساٿ سان اڄ هي ڪتاب اوھان جي هٿن ۾ آهي.

ڪاشف منار سولنگي

سيڪريٽري

منار سولنگي اڪيڊمي

جنهن لکن سيڪاريو

اهو ڪڏهن به نه سوچو هيو ته منهنجي زندگيءَ ۾ اهي اذيت ناڪ
گهڙيون ڪي اينديون جو مان ان شخصيت جي وچوڙي جو صدمو
الائجي ڪيئن برداشت ڪري سگهيو هوندس جو وري سندس لاءِ لکن
وڏي ڳالهه سمجهان ٿو. لکن لاءِ وري اذيت ناڪ يادن جي گهيري ۾ پاڻ کي
محسوس ڪريان ٿو ان جادوئي شخصيت لاءِ لکن جنهن مون سميت
الائي ڪيترن نوجوان اديبن جيڪي اح وڏا نالا سڏجن ٿا انهن کي قلم
کڻڻ ۽ لکن سيڪاريو. جنهن لکن سيڪاريو ان تي لکن لاءِ نه مون سان لفظ
سات ڏين ٿا نه ئي مان سندس جي لائق آهيان جو مٿس لکي سگهان.
منار سولنگيءَ جو ننڍپڻ کان ادب ڏي لاڙو رهيو هن شروعاتي
طور ٻاراڻي ادب کان لکن جي شروعات ڪئي ۽ سنڌ جي ننڍن، وڏن
شاعرن، اديبن، ڪهاڻيڪارن ۽ تاريخدانن سان خط و ڪتابت وسيلي
رابطا رکندو رهيو.

منار سولنگيءَ جي ٻاراڻي ادب کان وٺي شاعري ڪرڻ وائي،
غزل، نظم، آزاد نظم جو لکن جو ڏانءُ، نثر لکن ۽ ادبي سنگت لاءِ جاکوڙ
ڪرڻ ۽ اديبن سان رهائيون رچائڻ کان وٺي ڪتاب شائع ڪرائڻ
جون ذميواريون نڀايون.

منار سولنگيءَ جي اغوا جي اذيت ناڪ ڏينهن کان وٺي سندس
سان دوستن جي ڌوڪن تائين زماني جي اذيت ناڪ قيدن کان وٺي
دوستن جي ظلمن جي اسيريءَ تائين ادبي سنگت لاءِ پاڻ لڌائيندڙ
ڪارڪن جي قرباني کان وٺي انهن اديبن جي ڪيل ناروا سلوڪن
تائين سڀ ڄاڻان ٿو اهي سڀ ڳالهيون اکين جي اڳيان گذريل آهن.

اسين سب منار سولنگي، ٿي پنهنجو اڻڀليل سمجهندا هئاسين
 ۽ ر جي شخصيت مان متاثر ٿي سندس محنتون ۽ ڪوششون ڏسي
 ان جھرو ٿيڻ لاءِ ڪوششون ڪيون. اسين سب ڄاڻي اهو بيتاب
 سولنگي هجي. وفا امتياز سومرو هجي. واحد ڪنڀار. مڪمل سڌا ۽ يا
 وري عبداللطيف سولنگي هجي اسين سڀ ان جي بدادار آهيون
 منهنجي پهرين شاعري ڌرتيءَ تي لکيل غزل جي ڪريڪشن ڀانڊو مان
 ڪئي ۽ اخبار ۾ پڻ شايع ڪرايو ان رشتي سان هو شاعري ۾ پنهنجو
 استاد پڻ رهيو مون ڪجهه سال شاعري ڪئي بعد ۾ مون ۽ سرڪس
 صحافت ڏي لاڙو ڪيوسين ۽ ان ۾ پاڻ مڃايوسين

بهر حال منار سولنگي پنهنجي دور جي هڪ تاريخ آهي ۽ هڪ
 ادارو آهي. اڄ به اڪين آڏو سندس وڇوڙي جا لمحا تري اچن ٿا جو گهر
 کان ڪارڊيولاجي لاڙڪاڻي تائين پهچندي هن اسان جي ٻانهن ۾ دم
 ڏئي، حوالي ڪري اسان کي چورو چنو ڪري هميشه لاءِ وڇوڙو ڪري
 ويو پر هو پنهنجي لکڻين ۾ يادن ۾ اسان سان گڏ آهي هن ڪاشف
 منار سولنگيءَ جي نالي آڊيو وڊيو لائبرري ۽ آئرم نائن شاهي لائبرري
 پڻ وڇوڙي اهڙي طرح دوستن جا لکيل خط. سندس سهيڙيل ڪتاب ۾
 هو هڪ تاريخ ڇڏي آهي. اسين سندس رهيل ڪم کي پورو ڪرڻ
 جي ڪوشش ڪريون ٿا ۽ سندس ڪتاب شايع ڪرائڻ. ورسيون
 ملهائڻ سان کيس پيٽا ڏئي سگهون ٿا منار سولنگيءَ جي وڇوڙي تي
 ڪجهه سٽون لکيون هيون انهن مان ڪجهه سٽون عرض آهن

هو دوست لاءِ من جو نار هيو

پر

اسان کان ته ڪسجي اڪين جو نار ويو آ

عبداللطيف سولنگي

صدر شهيد رائي بينظير ڀٽو

پريس ڪلب نئون ديرو

منار البيلو انسان

منار سولنگي ادبي دنيا ۾ هڪ تمام سگهارو نالو هئڻ سان گڏوگڏ منهنجو ۽ منهنجي ننڍن ڀائرن جو هڪ ادارو پڻ رهيو هونئن ته منار سولنگي رشتي ۾ منهنجو سئوٽ ۽ پيشو هيو پر ڪنهن به ماڻهوءَ کي ڪڏهن اهو محسوس ٿيڻ ڪونه ڏنو ته انهن کي ڪا خبر هئي ته منار سولنگي اسان جو سئوٽ آهي يا ڀاءُ، سڀ شهر جا توڙي ٻاهريان فرد ائين ئي سمجهندا هئا ته منار سولنگي هنن جو وڏو ڀاءُ آهي هن جو ننڍپڻ کان وٺي اسان سڀني گهر ڀاتين ۽ ٻراڻن سان پيار رهيو هو طبيعت جو تمام گهڻو سخت هوندو هو پر اندر ۾ اسان سڀني گهر ڀاتين لاءِ پيار هوندو هيس

هو هڪ البيلو انسان هو مان يا منهنجو ننڍو ڀاءُ عبداللطيف يا سرڪش سڏايو ۽ اهڙا ٻيا ڪيترائي دوست آهن جن لاءِ پاڻو منار هڪ اداري جي حيثيت رکندڙ شخص هيو

منار سولنگيءَ جو خال پرچو ڏاڍو ڏکيو آهي.

بيتاب سولنگي

اڳوڻو سيڪريٽري

ادبي سنگت شاخ نئون ديرو

مهاڳ

عشق جي خدائي

خليل جبران پنهنجي هڪ ناول ۾ محبت جي نهايت حسين وضاحت ڪئي آهي ته زندگيءَ جي گلستان ۾ محبت ئي هڪ اهڙو اڪيلو گل آهي جيڪو خزانن ۽ بهارن جي موسم کان آجوه ۽ بي نياز ٿورهي ۽ هڪ ٻئي جاءِ تي لکي ٿو ته محبت جو اعليٰ اظهار خاموشي آهي ۽ ان خاموشيءَ جي آڏو دنيا جي جملي زبانن جي فصاحت ۽ وضاحت بي معنيٰ ۽ نهايت ادنيٰ لڳندي آهي اڪيل جبران

محبت جي اهڙي خوبصورت خاموشيءَ واري وصف تي جڏهن سوچيان ٿو ته پوءِ اهو سوال فطري طور تي اُڀري ٿو ته جيڪڏهن ڪائنات جي سمورن عشقن جو اظهار خداموشين سان ٿيندو رهي ها ته ڪنهن نئين نويل، الهڙ دل جي ڌڙڪڻن جو دڪدڪو انهن ڌڙڪڻن ۾ سموريل هزارن انوکڻ ولولن، نت نون احساسن جي بياني، ترجماني، ڪيفيت، محبتن جي لطيف لذتن سان آشنائي ڪيئن ممڪن ٿي ها. زندگيءَ جي پريوريٽ جو لطف، هن محبت جي وهندڙ گونگن آبشارن جي نغمگي، آڪاش تي جهرمر جهمڪندڙ تارن ڪتڻن ۽ ڪهڪشائن جي اُچرن پيچرن جون حسناڪيون، اکين کي وڻندڙ گلابن، رابيلن ۽ سورج مڪين جي ڪيٽن، محبوب جي انتظارن ۾ ڪٽجندڙ يا وصال جي لمحن جون تراوتون خداوند ڪريم جي بحر بيڪران جون بيشمار ۽ لازوال وسعتون دل ۽ دماغ ۾ ڪيئن سمائجن ها انهن جا ڳنڍڻ احساسن جي اُڀار ڪيئن ممڪن بڻجي ها ۽ اگر

محبت جي اظهار جو اعليٰ اظهار خاموشي ئي هجي ها ته دنيا ۾ مقدس ڪتابن سميت ڪنهن به ڪتاب يا لکڻين جو نالو شمار ئي نه هجي ها جنگايون، وچورا، ميلاب، محبوبِي انگل ارا رفايتون، رفايتون، جاهتون ڪنهن ذڪر ۾ نه اچن ها ته ڪورن ڪاغذن تي ڇا لکجي ها محبت جي گدازيت جي اگر لفظ ۾ ايتار نه ٿيل هجي ها ته امراؤ العيس کان آگ ۽ پوءِ جا شاعر ڇاڪي بيان ڪن ها، پوءِ ملن، گوشتي، شيلي، رانتي، رومي رحم، شيخ سعدي، حافظ، پنائي رحم، محمود درويش، گرديو بيگور، حمل فقير، ڪبير، حاجي احمد ملاح، آڪاش، استاد کان منار سولنگي، تائين شاعريءَ جو ڪارج ڇا بڻجي ها

شاعر جو بنيادي محرڪ محبت ئي آهي ۽ پوءِ انهيءَ محبت جا شڪار ٿا رنڊا روڙيندڙ جيڪڏهن مڃڻاڻ جو آجورو ماڻي ٿو ته سندس وجود جو ڪارج ان سماج لاءِ لاپائتو ليڪچر لڳي ٿو

اهڙين هجتن جو سفير منهنجو شاعر دوست منار سولنگي جنهن پنهنجيءَ مختصر زندگيءَ سان گڏوگڏ پنهنجين لازوال محبتن کي پڻ ڳائي وڃائي، ونڊي ورڇي آخر راهه راني ورتي، مونس سندس ساٿ زندگيءَ جي اوائل کان ئي رهيو مان هن جي ادبي ۽ سماجي زندگيءَ جو ساڪي آهيان هو پنهنجي پالڪيڻ کان ئي پنهنجيءَ ٻوليءَ، پنهنجي ادب ۽ سماجيت لاءِ ڪوشاڻ رهيو ڇڻ کيس خداوند کيس تخليق ٿي انهن ڪارجن کان ڪيو هيو ۽ جيترا پساهه جيئرو رهيو هن پنهنجن انهن غرضن کي پل پل اڀري پنهنجي جيئڻ کي هڪ معنيٰ ڏئي اٿس هن جو آدرش بڻجي پنهنجي همعصرن ۽ نوجوان ايندڙ نسلن لاءِ متحرڪ زندگيءَ جا بختا ۽ واضع پيرا ڇڏيا آئون سندس شاعريءَ جا اڪثر سندس واتان، ڪن مشاعرن ۽ نجي ادبي نشستن ۾ ٻڌندو هوس ان مان محسوس ڪندو هوس ته سندس من ۾، سندس هردي ۾ هن ناهموار ۽ ان برابريءَ واري غير منصفانه معاشري خلاف لوڻءَ لونءَ ۾ ڪروڙ ۽ مزاحمت ڀريل هئي جنهن جو هن پنهنجيءَ شاعريءَ ۾ هر جاءِ تي برملا اظهار هڻڻ ڪيو آهي

ڪڏهن دل ٿي چاهيو لکان ڪو غزل
ڪڏهن گيت ڪوئي لکن ٿي گهريو
ڪڏهن نڪتي وائي اندر مان ٿي
ڪڏهن بيت ٽمندي ٿي ڳوڙها ڳريو
مگر جو اندر ۾ هيو درد سو
اڃان گهرو گهرو ٿي ٿيندو رهيو

اهو درد جيڪو اندر ۾ هيو
غزل جي لکن سان نه پورو ٿيو
جڏهن روح ڪنهن جا رڙي ٿي پيا
تڏهن ساه من ۾ سڙي ٿي ڪجيا
ڏسان ٿو جڏهن مان هي ديوانگي
وڌي ٿي وڃي من جي بيگانگي

انهيءَ ئي تخيل جي تسلسل ۾ هو اڳتي اڃان هينئن لکي ٿو
انساني وقندر وحشي لاڙن کي ڏسي هينئن ٿري چئي ٿو:

اهو درد دنيا ۾ ڪيئن آ وڌيو
اندر مان هي آواز اُڀري پيو
اسان ٿي ته پاڻ آهي پيدا ڪيو
”منار“

بين تي ڪهڙو ڏوه ڏيون بس پاڻ ٿي هون ڏاڙيل
پاڻ ٿي پنهنجي ڌرتيءَ جي روز ڪيون ٿا پيل
”منار“

مان سندس ساٿ ۾ رهندي ٻين ڳڻن سان گڏ جيڪا اهم خوبي
منجهس ڏئي سا اڄوڪي سماج ۾ تقريباً اڻ لپ آهي جتي هر ڪو
خانيءَ خان ۽ آڪڙ ۾ قونڊريو ٿو وڃي اتي ان معاشري ۾ منار وٽ
جيڪا خود احتسابي واري خوبي هئي اها اڄوڪي انسان ۾ ورلي

ليندي هو پنهنجي اوتائين کي فراخ دليءَ سان قبول ڪندو هو. انسان خطا جو نٿو آهي ڪانئس جياپي جي سفر ۾ ڪوڙ ڪڇايون ٿينديون رهن ٿيون پر عام انسان انهن اوتائين کي انهن حميقتن کي قبول ڪرڻ لاءِ بنهه تيار ناهي (پين جون غلطيون ته روز سڃيندو ٿو رهي پر پنهنجي ڪڏائين جي اعمال نامي کي فطري هٿ ۾ وٺي لاءِ تيار ناهي ۽ انهيءَ منافقت ڪري ٿي هيءَ اسان جي اڄوڪي سوسائٽي منافقت جي ور چڙهي وئي آهي.

خوداوند يسوع مسيح جڏهن نبوت جو اعلان ڪيو ته سندس نصيحت جي خاص نقطن مان اهم نقطو هي به هيو ته توهان ٻين مان جنهن روپي ۽ ورتاءَ جي پاڻ لاءِ اُميد رکو ٿا توهان پاڻ به ٻين سان اهڙو ئي ورتاءَ ڪيو.

منار جنهن مڃتا جي منصب ڏانهن وڌي رهيو هو ان کي هن هڪ ڏينهن ۾ ڪونه ماڻيو هو هن ان مخدوميءَ کي ماڻڻ کان ننڍپڻ کان ئي خادمي اختيار ڪئي هئي جيڪو مخدومي ماڻڻ جو اولين اصول جوڙيل آهي. مان ساڻس پنهنجي ست ۾ رکندي ڪيترن موقعن تي ڪانئس ناراض به رهيس ۽ ڪاوڙيس به پر هن ڪڏهن به واٽئون ورائي مون کي جواب نه ڏنو هو بس، ”جي سائين“ ”جي سائين“ سندس زبان تي هوندو هو ۽ کيس سندس غلطيءَ جو احساس ڏياريندو هوس به هو جي سائين چئي ورائيندو هو اها سندس عجيب ۽ پنهنجيءَ خوديءَ کي ماڻ ۾ ڪرڻ واري عظيم خوبي هئي جا اڄ جي انسان ۾ مشڪل ۽ ناياب آهي هو ارڙهي هئڻ سان گڏوگڏ پنهنجي ننڍي وڏي جو ايترو احترام دل سان ڪري ڇڏيندو به هوس آئون ايترو چونڊس ته هو عجيب شخص عجيب اوصافن جو مالڪ هيو بهول ڪنهن اردو شاعر جي ته.

عجيب مالوس شخص تهاوه، کہاں سے آیا کہاں گیاوه

هو سڳيو ستابو هوندي به اندر ۾ هزارين درد پاليندو رهيو سندس شاعريءَ سندس اُن پيڙائن جي شاهد آهي هن جي پوري شاعري سماج جي موجوده تصوير ۽ ان جي ٻي راهه رويءَ جي هوبهو عڪاسي آهي. هو سماج ۽ سنڌي سوسائٽيءَ جو مددووشين ۾ رهندي به باهوش فرد ۽

آڙاڪيلوراهن ۾

پاضمير تخليفڪار هيو هو بظول شاهه سائينءَ جي ت:

ڳولهيان ڳولهيان م لهان شال م ملان هوت
من اندر جا لوچ ملڻ سين مائي ٿئي
”شاهه“

يا

سڪن واري سڌ مٿان ڪامون سين ڪري
اندر جنين آڏ ڏونگر سي ڏورينديون

منهنجي روحاني مرشد واريءَ واٽ جو پانڌيٿرو رهيو هڪ هنڌ
پنهنجيءَ شاعريءَ ۾ هو انهيءَ منهنجي شاعري جي ڀر جهليندي
پنهنجيءَ شاعريءَ ۾ هيئن چوي ٿو:

ڪي ڌار تي لڙڪن ٿا، ڪي وه تي وهن ٿا
هي عشق ڪرڻ وارا ڪڏهن به مڙيا ناهن

هڪ دوهي ۾ منهنجي سوچ جي تائيد ڪندي منار هيئن به
اظهار ڪري ٿو ت:

مون ته نه چاهيو بادل برسن مون ته نه چاهيو مينهن
مون ته نه چاهي مند جهڙالي ٿڌو نه چاهيو ڏينهن

يا هڪ ٻئي دوهي ۾ هو چوي ٿو:

عشق اسانجو سون سريڪو عشق اسانجو سچ رڳو
پوءِ به الائي ڇو منزل تي هو پنهنجي ڪو نه پڳو

پنهنجيءَ نس نس ۾ بڪندڙ وفا جو ثبوت هن هيئن به ڏنو آهي ته
هو سڪن سان نه رڳو پر سورن سان به آخر تائين نڀاڻڻ وارو سرير هيو هو
چوي ٿو:

سورن منهنجو ساٿ ڏنو آ جيئن آخر تائين
مان به انهن جو ساٿي ٿيندس، آهيان جيستائين
”منار“

هو پنهنجي پالڪن ڪار ۾ ادب، مومس، لاجس، جه موالو رهيو ۽ اهو ذهني اورو کس وري ۾ مليو هه سندس خاندان جي ڪنٽرول ۾ نوجوانن جي سان پنهنجي سانساني، هي سڀن دور نظيف جي ڪنهن نه ڪنهن شعبي سان سلهايل هئا، هي ڀر تو جيمر ته سندس عزيز عبداللطيف جنهن جو نالو هس هس خاندان جي ڪنهن ننڍي فرد تي رکيل آهي سو به پنهنجي دور جي ۾ لڪن ۾ پنهنجي ئي پاڙي ۾ ننڍا ننڍا ڊراما ڪندو هو چادرين سڳي وري ۾ رڳو ڀار گڏ ڪري انهن آڏو پاڻ ۽ پنهنجي پاڙي جي نالن ۾ ڪردار ڪرائيندو هو آئون هڪ به دفعو ان چادرين ٽنگيل ڊرامي کي ڏسي ان پاڙي ۾ ويو هوس، ان بعد مرحوم محبوب سولنگي پڻ ريڊي، ديني ۽ ٽي ويءَ جي مرمتن واريءَ ڪرت سان واڳيل رهيو ان سان گڏوگڏ هو موسيقيءَ جو پارڪو ۽ ٻڌڻ جو متوالو پڻ هو سندس خاندان جو اڃان وڏو جنهن منار کي ننڍپڻ کان ئي تاتيو ۽ نپايو سو هو مينهن خان ماڇي جو پڻ سنڌي تهذيب جو ويس وڳي اودڻ ۾ جيئري جا ڳنڍي تصوير لڳندو هو هو به فنون لطيف واري شعبي سان سلهاڙيو رهيو سنڌ جي ننڍي وڏي ميلي ملاڪڙي جي جان هوندو هو نمبولا کان ڊس منڊا پهلوانن جي سرپرستي خدمت چاڪري ڪري وقت گذارين ٿا هو به راڳ جو رسيلا هوندو هو آئون پڻ پهريون دفعو استاد منظور علي خان کي نٿو ڏيري ۾ مرحوم مينهن خان جي ميزباني ۾ به ٻڌو هو.

منار به پنهنجن وڏن جي انهيءَ ورثي کي سنڀاليندي انهيءَ ماحول ۾ پنهنجي جوڀن کي بهتو ۾ کيس جنهن اضافي ذات هن کي رنگ لائو سا هتي منڍار جي شاعريءَ ساعريءَ به ڪارج واري ناانصافيءَ جي هر وڏي ننڍي واقعي تي هو ڏکي پنهنجو اظهار شاعريءَ ۾ ڪندو هو هو غزل ۾ جوي ٿو ته

هر گهڙي شمعستان جيان گذري پئي
زندگي زندان جيان گذري پئي

تا ڏسندو ٿو ظلم ٿئي پر پوءِ به چپ
پنهنجي پي ڀڳوان جيان گذري پئي

هن جو هڪ ”چري“ جي عنوان سان نظم جنهن ۾ هن هڪ
مجبورين جي ڪٿا ڪئي آهي ۽ ان کان اڳتي سندس ٻيو نظم لولي
گولي پنهنجي سڪيءَ ستابيءَ ۽ امن جي مٽيءَ سان گوهيل سنڌ سان
جيڪي هاڃا هينئر تين پيا ان جي هوبهو دردناڪ عڪاسي ڪئي
آهي جا دل چيري دل کي تڙپائي ۽ سنڌ جي هڏ ڏوڪين کي پڻ لڇائي
ٿي وجهي.

سندس ساريءَ شاعريءَ ۾ شاعريءَ جي سرجيل سٺ سٺ لفظ ۾
هن جو ورتاءُ پنهنجو آهي هن جا موضوع به پنهنجا ۽ هن جو (Diction)
به پنهنجو آهي هن جو هڪ نظم ”اڄ به اتي ٻڻ بينظير شهيد رائيءَ جي
حوالي سان لکيل آهي سندس جي ان شهيد سان وابستگيءَ ۽ جذباتي
لڳاءُ جو شاعر اهو اظهار ۾ هڪ الڳ ۽ منمرد مقام رکي ٿو ڇو ته هن ان
نظم ۾ ان شهيد رائيءَ کي ايندڙ وقت جي خطرن کان اڳ ئي آگاهه
ڪيو هجي. سندس گرد ويٺل سازشي ٽولن ۽ مڪروه ماڻهن کان. هن
سندس شهادت کان اڳ ئي هن نظم وسيلي آگاهه ڪيو هو. هن جي
سنڌ جي سڀني نامور اديبن سان دعا سلام ۽ هُجت رهي. پر خاص
ڪري اتم ناٿن شاهيءَ، جنهن سان دلي نسبت هئڻ ڪري هن نئون
ديري ۾ آثم ادبي سنگت پڻ قائم ڪئي هئي ۽ پوءِ سائينءَ آثم کان
اجازت وٺي اها سنگت سنڌي ادبي سنگت ۾ تبديل ڪئي ۽ پوءِ ساري
ڄمار سنڌي ادبي سنگت جي تنظيم ڪاري ۽ کيس فعال رڪن کان وٺي
ادبي سنگت ۾ ڪمز جو پڻ اهم جز بڻجي ان جي چوڌر ته King Maker
واري حيثيت اختيار ڪئي. مرحوم واجد منگي جو پروانو ۽ سندس
پرستش جي حد تائين هن سان پيار ڪيو هن ننڍڙيءَ وهيءَ ۾ جيڪا
سنڌ جي نامور اديبن تائين رسائي ڪئي ان جو مون کي ڪو ٻيو مثال
ڪونه ٿو سڃهي. هو جنهن نموني پنهنجي هڙان وڙان ڏئي پنهنجي

تڏي آيل ليکڪن، شاعرن ۽ ٻين ذات ڏئين جي خدمت ڪري خوش ٿيندو هو ان خدمت گذاريءَ ۾ سنڌ جو ڪو ٻيو اديب سندس برابر نه ٿو ڪري سگهي هو بيگانو شاعر هو پنهنجي مزاج جو البيلو انوکو ۽ منفرد قلمڪار هيو منهنجي استاد بخاريءَ، آثم ناٿن شاهيءَ، وفا ناٿن شاهيءَ، يوسف سنڌيءَ ۽ ٻين ڪيترن سان اوائلي ويجهڙائيءَ ۾ صرف ئي صرف منار جي ڪري ٿي هئي آئون کيس جڏهن به فون ڪندو هوس يا خط لکندو هوس ته مخاطب ئي من+نار ڪري ٿيندو هوس

هو مون سان 2010ع ۾ نئون ديري ۾ خادم حسين شاهه جي اوطاق ۾ رچايل منهنجيءَ سالگره واري تقريب ۾ لڙيءَ رات تائين گڏ رهيو شايد قاضي قمر الدين صاحب، ڊاڪٽر خليل الله ۽ ٻين ڪافي دوستن سان شايد اها ڊگهي ۽ آخري رهاڻ رهي سندس يادن جا عڪس سڀن جي سيني ۽ دل يا ذهن تي اڃان به جن تازا اڪريل ٿا لڳن منار جو وچوڙو ۽ وچوڙي جو احساس موکي جهوري ٿو وجهي نه صرف ان لاءِ ته منهنجي زندگيءَ ۾ سندس نه هئڻ جو خال هميشه رهندو پر نئون ديري جي سماجي، ثقافتي ۽ ادبي سرگرمين کي منار جو ڪمهلو وڃڻ هڪ پار ڏک رسائي ويو آهي، هو انهن سرگرمين جو روح روان هيو هينئر آئون ان جي شاعريءَ تي سرسري نظر وجهندي جڏهن سندس هي ٿيڙو ٿو پڙهان جنهن ۾ پنهنجي علم جي وات وقت کان اڳ وٺي قضا جي سڏ کي لبيڪ چوندي هو اجل جي سڏ کي اڪين تي رکي پنهنجن سنگتين، ساٿين کي چوي ٿو ته:

آڏو آڏو نه ڏي

آئون نه رکيس، ٿو وڃان

پويان سڏ نه ڏي

”منار“

هن شاعريءَ جي هر صنف تي پرپور طبع آزمائي ڪئي آهي ۽ شاعريءَ ۾ وطن پرستيءَ، قوم پرستيءَ کي گهڻين ڀاڱي موضوع بڻائي هو پوءِ پرست شاعر هئڻ جو باخبر ۽ باضمير ڪوي بڻجي سنڌ جي

آء اڪيلو راهن ۾

مزا حتمي جنگ جي هر اول دستي ۾ پاڻ کي شامل ڪري ويو آهي ان کي
بريان ڪنهن کان ان جي سرنيڪيٽ وٺڻ جي ضرورت ٿي ناهي رهي
هو دنيا جي وحشيءَ ڏر کي للڪاري للڪاري کيس ننڍي مفادن
جي جنگ وڙهندڙ ٽولي سان هيٺن مخاطب ٿو ٿئي.

ايتم ٻارود

ٿيندي ڪڏهن اوچتو

دنيا هي نابود

يا

هوس ۾ اچي

بُڻ دنيا جي مٿان

جنگ آڻي

”منار“

بظاهر حسن، موسيقيءَ ۽ سرگرم ادبي سماجي ڪارڪن جي
حوالي سان شهرت رکندڙ منڍار پنهنجي شاعريءَ جو وڏو حصو
پنهنجيءَ مرتبيءَ کانسواءِ ٻين پنهنجيءَ ڌرتيءَ سان حد درجي جي اڪير،
آفت ۽ عقيدتمنديءَ سان منسوب ڪري پاڻ کي پاڻ ٿي امر تائن وارين
امر ڌارائن سان مربوط ڪري ويو آهي کيس قوم پرست ڪوي هئڻ جي
ڪنهن کان هيٺر سند وٺڻ جي ضرورت ٿي ناهي. بس سنڌ کي هڪ
دفعو هن جي شاعريءَ واري ڪتاب تي هڪ نظر وجهڻي آهي ۽ ان کي
ضرور پڙهڻو آهي ۽ ائين هڪ ساڻيهه جي سُريلي شاعر جي روح کي
تسڪين به ملندي ۽ سندس نور نچوڻيل پورهڻي کي اوس مڃتا ازخود
ملي ويندي ۽ ائين سندس زندگيءَ جي پھڻن پيرل پنڌن تي پتون ٿيل
پيرن جا پڻ ٽڪ لهي پوندا هئس. هو پنهنجي ذات سان پنهنجي ڪاڻ
آگهيءَ جي زور تي پنهنجي لاءِ اڳواٽ ٿي هيٺن چئي ويو ته:

پير پي زخمي هيا ۽ راه پي پر خار هئي

زندگي ڇا ٿو پڇين تون بس رڳو آزار هئي

پارَ ڪي ڪو هوش ناھي هوڏانهن دنيا وٽ رڳو
بحث جو موضوع اسان جي ذات ۽ ڪردار هئي

ڪيتري آرام سان هاڻي ستل آهي مٽيءَ ۾
جن ته هيءَ سڀ زندگي اُن جي مٿان ڪو بار هئي
”منشار“

ع.غ. تبسم

13 جون 2001

ڪراچي

تعارف

هن دور جي سنڌي شاعريءَ جي مهان ۽ سماجي سائنس جي ڏاهي مسواري محترم شيخ اياز پنهنجي دائريءَ جي هڪ ورق تي لکيو ته، ”جون ٿا ته شاعر فرشتو ناهي، پر اها به ته حقيقت آهي ته فرشتو به ته شاعر ناهي“ منار سولنگي انهيءَ عظيم سوچ جو جيئرو جاڳندو عڪس هيو ۽ افسوس ته ننڍڙيءَ ڄمار ۾ گهڻو ڪجهه چئي ۽ لکي پنهنجن دوستن، ادبي ساٿين، چاهيندڙن، يارن دوستن کي اوچتو خدا حافظ چئي خالي حديهيءَ سان وڃي مليو

جيتوڻيڪ مان نه شاعر آهيان، نه اديب، نه محققن ۾ پنهنجو شمار ٿو ڪري سگهان ۽ نه ئي تنقيد نگارن ۾، پر اها به حقيقت آهي ته شاعري منهنجي روح جي راحت آهي، جيون جي پهرين سالن ۾ ئي ننڍڙي ٻار جيان اڪيون مٿي شاعريءَ جي مهڪ محسوس ڪئي هئي، سندس گلن وانگر مهڪندڙ ماڪ جي فطرن جو صبح سوڀر جي گهلندڙ هير جو لطف ورتو هيم ۽ انهيءَ هير سنڌ جي خوشودار مٽيءَ سان ملي منهنجي من کي ٺاري ڇڏيو آهي ازل کان ابد تائين منار به انهن ئي گلن جي خوشبو وانگر هيو انهن ئي ماڪ جي فطرن جيان صبح جي ٿڌڙي هير وانگر مختصر عرصي لاءِ گهليو ۽ سڀني جي من جو ٺار بڻيو هي خوبصورت ماڻهو ڇو ته ازل کان ابد تائين دل ٺارڻ وارن انسانن جو سفير ٿي آيو هيو ساڻين شيخ اياز چواڻيءَ، ”برابر فرشتو ته نه هيو پر فرشتي جو عڪس ۽ شاعر ضرور هيو“

هر انسان پاڻ سان گڏ لاشعور ۾ ظاهري ”پاڻ سان گڏ هڪ ٻيو“ انسان به گڏ رکندو آهي جيئن سنڌ جي ڏاهي امر جليل چواڻي ته

”ممڪن ۽ ناممڪن جي دائرن ۾ منهنجو جاڙو پاءُ مون سان ساڻ هوندو آهي. هوندو مون کي اڪيلو ڇڏيندو آهي. ۽ نه مان هن کي اڪيلو ڇڏيندو آهيان.“ منار جي من ۾ به هڪ ٻيو منار ساڻس سدائين ساڻ هوندو هو. پاڻ هڪ طرف ارڙن سان ارڙو ته يارن سان يار غلط ڪم ڏسي جملي ٿي هڪائي ڇڏيو ڪي اڳيان ڪوئي ڪنڌار هجي ته سندس اندر جو ”منار“ انتهائي سادو پيار ڪندڙ عشق ۽ محبت جي ماڳيءَ جهڙي ميناڄ سان ڀرپور نمائائي نوڙت ۽ نياز سان ڀرپور سندس سادگي اڪثر اوقات ياد هڪري مون کي چرڪائي ڇڏيندي آهي ۽ سنڌ جي سهڻي ۽ سادي شاعر ”استاد بخاري“ جيان ”منار جو عڪس چٽيندي نظر ايندي آهي ته:

”ڪيڏون آهي منهنجو هي انتخاب سادو
ڏاڍو وڻي ٿو مون کي حسن و شباب سادو
يارب عطا ٿئي مون کي هڪ سادڙي ئي جنت
مان سادڙو مسلمان منهنجو ثواب سادو“

منار - منهنجو پيار من جو ٿار ۽ ننڍڙو يار سڀني چاهيندڙن دوستن، يارن ۽ دلدارن کي اڃانڪه ڇڏي ويو ننڍڙي جمار ۾ سندس وصال مون لاءِ صدمي کان گهٽ نه هو خوشيءَ، غميءَ، مشوريه مصلحت ۾ سدائين مون سان گڏ هو طبيعتن مون سان سندس تعلق سندس ننڍڙي جمار کان ئي رهيو. هر معاملي ۾ مون سان تعلق مون لاءِ اعزاز جو باعث رهيو ۽ رهندو.

”منار“ سڄي سنگت لاءِ محبتن جي ڳانڍاپي جو مضبوط سبب هيو. الله سائين سندس ٻچڙن کي شاد ۽ آباد رکي. سندس خاندان ۽ ٻچڙا سدا شاد ۽ آباد هجن... آمين.

قاضي قمر الدين



ڪوئي ڪنهن جي پانهن ۾،
آءُ اڪيلو راھن ۾،

پنهنجي سگهيس نه ڪناري تي،
گذريو وقت صلاحن ۾،

مون جهڙي ازاد پکيءَ کي،
جڪڙيو يار ادثن ۾،

ڪونه مليو آ ڳولهيو آ مون،
هو گهنگهرو گهٽائن ۾،

پاھر ايندين وڪري ويندين،
تون منٿار هوائن ۾.



گڏ ھيا جي قافلا گم ٿي ويا،
راھ ۾ سڀ راھنما گم ٿي ويا.

تون نه ڇڏ ھن ڳوٺ کي ڪجهه ڏيان ڌرم،
شھر ۾ اڳ ڪيترا گم ٿي ويا.

آجھي جي روشني ڏس ان ڪٿي؟
تو کي ڳولھن جي ويا گم ٿي ويا.

خواھڻ جي پيڙ ۾ منار کان،
پيار جا سڀ پيچرا گم ٿي ويا.



آخر جيون مان گذري ويندا هن،
پل هوا جيان اڏري ويندا هن.

تنهنجي نيشن جا منظر سڀ مٽي،
من تي نقش جيان اڪري ويندا هن.

سادہ دلي ڏسجو جن آ درد ڏنو،
مون کان سي ماڻهو وسري ويندا هن.

پاڻ ويڃائي ٻو ديوانا تنهنجا،
تنهنجي نڪريءَ مان نڪري ويندا هن.



گھلندڙ هوا،
وڻندڙ هوا.

مٽيءَ سان،
اڏندڙ هوا.

دونھن ۾،
ڏڪندڙ هوا.

مون سان گڏ،
رلندڙ هوا.

وڻن سان،
وڙھندڙ هوا.

~~~~~

منهنجي دنيا ٿوهر جهڙي تنهنجي دنيا رنگ رتول،  
پنهنجي روپي روپ منجهان ڪجهه گل کڻي وجهه منهنجي جهول.

سر سنگيت ۽ ساز سمورا ڇيڙياسين پر ڪجهه نه وريو،  
پو به رهيو هي من ويڳاڻو پو به حياتي رهي ملول.

هيل به من جي ڌرتي پنهنجي تاساري بس رهجي وئي،  
هيل به شايد ڪو نه پيا هن ياد اوهان کي پنهنجا قول.

منهنجا گيت پڪارون بڻجي در تنهنجي تي آيا آهن،  
سڀي صدائون تن جون سڄئي پنهنجي دل جا در تون ڪول.

ميلي ۾ منار اڪيلو ايئن لڳو جن گهر ٿيل ٻار،  
هن ت وڃايو پاڻ مٺي پر پڌرا ٿي پيا تنهنجا ڀول.

جڏهن ته

تنهنجي مڪ جو تر جانان!  
منهنجو آ دلبر جانان!

تون ته ڪنول آن ڪينجهر جو،  
۽ مان ها سينور جانان!

دڪ جو دل ۾ ٻج چٽي،  
هجر جو ڏين ٿو هر جانان!

ڪاٿي جڳ ۾ جو گيٽڙن جو،  
هوندو آهي گهر جانان!

هاڻ ته ٿا ارمان اجهامن،  
هاڻ ته مون ڏي ور جانان!



چو گلن سان سان آھين،  
تون تہ خود سرھان آھين.

مان ڪري سگھندس ڀلا ڇا،  
پان ئي واکان آھين.

مان ڪپر ڪو اوڀرو،  
تون مٺا مھران آھين.

ھيڪلو آھيان توڙي جو،  
تون سدائين سان آھين.

ٻاھران خوش ٿو لڳين،  
من اندر ماندان آھين.



انڊلٽ پنهنجا رنگ پکيڙيا،  
ڪوئل گيت گلابي چيڙيا.

اهڙي مهڪيل موسم ۾ پي،  
مون ته رڳو هن ڳوڙها ميڙيا.

پاڻ سببا ها صبر سان جيڪي،  
يارن سي ئي ڦٽ اڏيڙيا.

سوئي اڄ الزام ڌري ٿو،  
جنهن لڏجڻ سان جهيڙا جهيڙيا.

هر هڪ هنڌ منٿار سدائين،  
حق ۽ سچ جا جهنڊا ڪوڙيا.





ذلتون رُسوائِيون چارئي طرف،  
پاڻ لاءِ اونداهيون چارئي طرف.

تو سوا من جي شهر تي اي مٺي!  
غم گهٽائون چانئِيون چارئي طرف.

آءُ تنهنجي محفلن ۾ اوهرو،  
تيون لڳن تنهائِيون چارئي طرف.

گم ٿيان تُو دوستو آواز ڏيو،  
عشق جون رعنائِيون چارئي طرف.

مان ٻڌي پي تُو پيئڻ رس عشق جو،  
عشق جون گهرائِيون چارئي طرف.

~~~~~

ڪيڏو تو لء ترسيا نيٺ،
بادل بڻجي ٻرسيا نيٺ.

مان ته اتي ئي پيئو آهيان،
ڪنهن سان تنهنجا ٽڪريا نيٺ.

تو کي هن منٿار پيارا،
پنهنجا آهن اڀيا نيٺ.



اچارين اکين جي تڏهن اڃ وڌي ٿي،
جڏهن افسرا پنهنجو چهرو ڏيکي ٿي.

سڄو ڏينهن کڙڪيءَ کي کولي ٿي ويهي،
خدا ڄاڻي ڪنهنجون هو راهون ٽڪي ٿي.

جڏهن هن سان پنهنجو تعلق نه آهي،
ته ٻو دل ڇو پنهنجي هي آهون پري ٿي.

هي سڄو هيو ساڀيا ڪا نه هئي،
جڏهن مون ڏٺو هو، مونکي سڏي ٿي.

ڪٿان جو اچي تون ڪٿي پهتو آهين،
غزل جي تقاضا ٻيو ڪجهه گهري ٿي.

ڪٿي منزلن کان ٽهي ويو ته ناهين،
حياتي جتي هت پنهنجا ڪڍي ٿي.

اتي تون اي منار اڃ پي رهين ٿو،
جتي ڪوڪ ڪوئل جي گهٽجي وڃي ٿي.

صحنه

تون چر ايڏو اوڀري،
آءُ اوري ڀوپري.

تنهنجي لڏ سر تي ڪٺي،
مون ڪلا جي ٽوڪري.

جيترو تون ڀر ڀرو،
ويجهڙو چڻ اوتري.

دل ڪٿي منار وٺي،
شام جهڙي ڇوڪري.

ڪاش تنهنجي پي هجي ها،
مون جيان دل موڪري.



هر ڏسا هر موڙ تي طوفان آهي،
وچ ۾ ڦاسي پيو انسان آهي.

ڪيترو انسان ڪيو نقصان آهي،
خود خدا ان ڳالهه تي حيران آهي.

تون ته چمڪين ٿي سدائين چنڊ جان،
پر مٺي پنهنجي وهي ويران آهي.

زندگيءَ جي رڻ ۾ سمجهي ڇانو جا،
منهنجي لاءِ شاعري شمشان آهي.

پل جان پڙهه اتهاس جا سارا ورق،
روشنِي بس شاه جو ديوان آهي.

اڄ وري منار جي من ۾ متل،
بيوفا جي ياد جو طوفان آهي.



چن ت گهرو گهاٽ آهي،
شاعري بس سودا آهي.

مون ٻڌو تنهنجو غزل،
بس رڳو ورها آهي.

هن زماني جو ال ڪان،
عشق تي نٿو آهي.

لوڪ سان اهي رڳو ڇا،
تنهنجي سڱ بي سا آهي.

شاعري منار بس،
پيار جو فٺلا آهي.



گيت ڦهلاءِ روشنيءَ وانگي،
جو لڳي دوست زندگيءَ وانگي.

پيار ۾ ڇا ته موڙ آيو آ،
تون سڏين ٿو به ٽڪڻيءَ وانگي.

ڇو پلا تنهنجي گهٽي مون کي لڳي،
ان ڏٺي شهر جي گهٽيءَ وانگي.

موت کانپوءِ به ساه ۾ سانڍي،
پيار پل ڪر مگر مٽيءَ وانگي.

سا ته ڏس منار ڪاڏي ويئي ڇڏي،
گڏ هئي تو سان جا شاعريءَ وانگي.



ڇو ڀلا خاموش آهيون،
ڇڻ ته ٻئي مدهوش آهيون.

هي ته محبت آ ازل جي،
تون ۽ مان ٻئي پوش آهيون.

ڇو ميارون ايتريون،
دوستو مدهوش آهيون.

سڀ ستر سمجهون پيا،
ها اسين باهوش آهيون.

~~~~~

هڪ درد هيو دل جي اندر هڪ آڳ هئي هن ڇاتيءَ ۾،  
 افسوس جو هڪڙو لمحو پي سک سان ڪٿيون حياتيءَ ۾.

تو باهه ڏني هن بستيءَ کي پر قوم جي همت ڪا نه سڙي،  
 سا اڄ پي قائم دائر آ، جا اس هئي آزاديءَ ۾.

تو منهنجي بدن تي جهير ڏنا هن لوڪ چيو تو ظلم ڪيو،  
 هيءَ دنيا سمجهي ڇا سگهندي ڪيڏو قرب هو تنهنجي ڪاتيءَ ۾.

ان وقت ويا ڪيڏانهن لڪي جنهن وقت چيئون سنڌ ٽڪرائي،  
 ان وقت ته مون کي ائين لڳو ڄڻ ساھ نه ڪنهن ساڻيءَ ۾.

هي رم جهر رم جهر بوندن جي هي ڪٽڪائي هن ڪڪريءَ جي،  
 ڪاش وڃي منار ملي موسم هن مڌماتيءَ ۾.



جي پيار ھيا ڪلھ سيني ۾،  
سي سڙي ويا سڀ ڪيني ۾.

ھي ڄاڻان ٿو ھوءُ اچڻي آ،  
پر ڪهڙي ماھ مھيني ۾.

ڏس ڪيئن پهچي ڪو ساحل تي،  
ھت ڪئين سوراخ سفيني ۾؟

تون شرم وچان ڪنڌ ھيٺ ڪرين،  
جي پاڻ ڏسين آئيني ۾.



سھارن جڏھن روح زخمي ڪيو،  
سھارن تڏھن مون کي وھمي ڪيو.

چون ٿا جھموريت اڃان آ نئين،  
حقن لاءِ اظهار سھمي ڪيو.

اھو ئي امر آ، امر ئي سو رھندو،  
جھنڊو جھد ۾ اونچو جنھن پي ڪيو.

اڳي پو انھن جو ڪبو انت آخر،  
اوھين گڏ ھتي پل جان وحشي ڪيو.

خوشيءَ سان زمانو ڪرڻ ئي نہ ڏي ھا،  
تڏھن پيار منار تڙهي ڪيو.



هائ پنهجي زندگي،  
چن ت آ شرمندگي.

پونء کي پيلن پيا،  
۽ هتي سڀ کي مڳي.

قوم آ سمجهي وئي،  
ليڊرن جي هر ٺڳي.

موڙ تون منٿار ٻڌ،  
جنگ جي گهٽي وڳي.



هي زخمر جدائيءَ جا ڪنهن جام ڀريا ناهن،  
تو لاءِ مرن ٿا جي ، سي رند چريا ناهن.

سر هاءِ سمورا سڪي ويا ۽ پکي پکن پي اڏي ويا،  
جي پر ها سر تان بچي ويا سي پي ته وريا ناهن.

ڏس پاڻ جلائي مون ، آ عشق جو مڇ مڇايو،  
تو کان ته مٿا ڪڏهين ڪي پٽڙي پي ديپ ڀريا ناهن.

هن باهن جي طوفانن ۾ آ ڪير بچو مون کي ناه خبر،  
ڇا خواب مٺي تنهنجا سچ ڏس ته سڙيا ناهن.

هي درد پراڻا ساڻي هن سڀ سمهندا منهنجي ڇاتي هن،  
جي منهنجي گهر جا پاڻي هن سي مون ته تڙيا ناهن.

ڪي دار تي لڙڪن ٿا ڪي وه تي وهن ٿا،  
هي عشق ڪرڻ وارا ڪڏهين به مڙيا ناهن.



لوڪ چوي ٿو لاه آهي،  
هو ته وڏو گمراه آهي.

هان لٿو آ ڪرسيءَ تان،  
هائي هڪ پر پاھ آهي.

روز نوان ٿو رنگ مٽائي،  
ڪهڙو تنهنجو چاھ آهي.

ڪنهن پي موڙ تي تنها ناهيان،  
درد سدا همراه آهي.

هن دلين جي وچ ۾ وهندڙ،  
ريتن جو درياھ آهي.





اسانجي عشق جا قصا ٻڌڻ وارو ٿڪي پوندو،  
انهن قصن ڪهاڻين تي کلڻ وارو ٿڪي پوندو.

ويو گهر ڏانهن موٽي ۽ ڇڏيو واري اڏار،  
سواءِ ڪنهن سبب جي اي رلڻ وارو ٿڪي پوندو.

اهي جي قافلا آهن سڀئي رڻ جي سفر تي هن،  
اوهان تن پوئتان پاڳل پيڇڻ وارو ٿڪي پوندو.

مري اڳ ئي ويا هن جي شماري سي نه ٿا سگهجن،  
اوهين نئين سر محبت ۾ مرڻ وارو ٿڪي پوندو.

چون ٿا جو اڳي منار هو سو اڄ مري ويو آ،  
نه زندهه سو ملي سگهندو پيڇڻ وارو ٿڪي پوندو.



جھڙالي جي مند ۾ رسامي جون ڳالهيون،  
ڪرين امن ۾ ٿي هنگامي جون ڳالهيون.

پين سان محبت جا مسئلا ٿي ڇيڙين،  
اسان سان رڳو پنهنجي مامي جون ڳالهيون.

اسانجي محبت سمونڊن جون ڳالهيون،  
اوهانجي محبت آ ڪامي جون ڳالهيون.

اسانکي ڪهن ٿيون محبت جون ڳالهيون،  
پتل جون نه پيارا نه ٿامي جون ڳالهيون.



وري ٿو هٿين تون دلين تي چو ڏاڙا،  
سهي ڪير سگهندو تنهنجا سونهن ڪهاڙا.

جڏهن وار ڪولي گهمي ٿي گهٽين ۾،  
تڏهن ٿي لڳن ٿا زندهه هيءَ پاڙا.

خدا تن جي خلقن جي ڪهڙي ضرورت،  
ڄمڻ کان مرن تائين رهن جي اگهاڙا.

چون ٿا ته منار گيتن ۾ تون،  
ڏنا هن اسان کي رڳو ٻول پاڙا.



شايد پنهنجي گهر ۾ ناهي،  
خوشبو جو اکر ۾ ناهي.

جنهن منظر ۾ مان گم آهيان،  
هوءَ ته ان منظر ۾ ناهي.

هوءَ ئي اس ۾ ڪڪري آ،  
هوءَ ئي ساڻ سفر ۾ ناهي.

عشق ستن ۾ الجھائين پيو،  
برھ ته ڪنهن به بحر ۾ ناهي.

تيسين آھ لپاڙ رڳو،  
جهيڙن عمل اکر ۾ ناهي.

صدين جا اوجاڳيل لوڪو!  
سورج هن سحر ۾ ناهي.

هڪ ڏينهن هن منٿار جو پٽندوءَ،  
جيئرو پنهنجي گهر ۾ ناهي.



اجايو اسان سان نگاهون ملائي،  
اجايو اسان تي هي خلتون ڪلائي.

نه هئي ساڻ هلڻو ته اڳ ۾ ڏسين ها،  
اڪيلو اسان کي رشن ۾ رلائي.

رڪين ها پير ۾ ڪجهه زماني جي اڳيان،  
وفائون ۽ واعدن مٽيءَ ۾ ملائي.

هڃئون ها هتي ڳولهيون پاڻ کي ها،  
زمين تان ڪڍي آسمان تي پهچائي.

محبت ۾ منار کي ڇا ڏنو تو،  
۽ ٽي خواب ڏئي پاڻ تن کي جلائي.



هر گهڙي شمشان جيان گذري پئي،  
زندگي زندان جيان گذري پئي.

راس آئي ڪين ڪا جنهن کي خوشي،  
پنهجي ان انسان جيان گذري پئي.

تو مڇي محشر گهٽين ۾ ڪو ڏسي،  
هوءَ وري طوفان جيان گذري پئي.

اڄ به تنهنجي ياد دل جي پيچرن تي،  
ڪنهن اٿل انسان جيان گذري پئي.

تا ڏسئون تو ظلم ٿئي پر پوءِ به چپ،  
پنهجي پي پگوان جيان گذري پئي.



درد دل کي ويا ٿي وڪوڙي پرين!  
پاڙ منهنجي ڇڏيندڙ اڪوڙي پرين!

هڪ دفعو دل جو شيشو ٽڪر ٿي ويو،  
ڪو نه جڙندو پلي ڏس تون جوڙي پرين!

تنهنجي چاهت اڏمڻو ڪري آ ڇڏيو،  
ڪير ناتا وري ڪنهن سان جوڙي پرين!

ها بحر هي دنيا جا ته اڪري پگس،  
تنهنجي ويسه ڇڏيو مون کي هوڙي پرين!







پل صراطون پيار جون اڪري پڳاسين،  
پر دنيا جي پيڙ ۾ گم ٿي وياسين.

هاڻ ڏس تون ئي سڃاڻين ڪو نه ٿي،  
اڳ اسان اهڙا مٺي ڪاڻي هئاسين.

تو نهاريو هو جڏهن ان کان اڳي ئي،  
پاڻ تنهنجو پيڇرو مٽيا هئاسين.

سڀ اهي بڪواس هاڻي ٿا لڳن،  
چاهتن جا گيت جيڪي پي چياسين.

ان پڇيو آوارگيءَ جو آ سبب،  
جنهن ڪري منار رهن ۾ رلياسين.



هو اڃان تائين هوائن جي پٺيان آ،  
پاڻ ئي پنهنجي سزائن جي پٺيان آ.

لوڪ ئي ڄاڻي ته ڪيڏو لوڪ هت،  
ڪيترن ڪوڙن خدائن جي پٺيان آ.

هر گهٽيءَ هر گام تي ڳولهيون اٿئين،  
پوءِ به اُهو ڀڳلو وفائن جي پٺيان آ.

گهور سان گهايل هزارين ٿي ڪرين،  
ڇا تنهنجي پياري نگاهن جي پٺيان آ.

هو ته سچ جي راز کي سمجهي ويا،  
قوم هيءَ ڪهڙين ڪٿائن جي پٺيان آ.

مونکي هڪ منار تي افسوس آهي،  
اڄ به هو چنچل ادائن جي پٺيان آ.



هوءَ سدائين نينهن تي ناراض آهي،  
هي به هن جي عشق جو انداز آهي.

هر طرف محشر مچائي ٿي ڇڏي پئي،  
روز هن جي سونهن جو نئون نڪورو ناز آهي.

پاڻ کي ويڙهي نقابن ۾ گهمي ٿي،  
ڄڻ گجهو قدرت جو ڪوئي راز آهي.

تنهنجي نيتن مان ٿيا ڳوڙها ڇو ايڏا،  
مون ت ڪو چيڙيو نه دل جو ساز آهي.

ڇا خبر منار ڪهڙي خيال کان،  
جڳ ڇڏي هن جو ٿيو همراز آهي.



زندگي غمناڪ آھي،  
توڪي ڪو ادراڪ آھي.

جنهن سان تنهنجو واسطو آ،  
سو وڏو چالاڪ آھي.

سڀ رڳيل هٿ خون سان هن،  
ڪير آ جو چاڪ آھي.

هن حياتيءَ جو تصور،  
اڄ به عبرتناڪ آھي.

هو نه اچڻو آ نه ايندو،  
پر به کوليو ٿاڪ آھي.



هيءَ منهنجي وحشت آهي،  
تو کي چو نفرت آهي.

تو کي پاءُ لڌ ڀرڻ گهڻا هن،  
۽ پيئڻ لڌ غيرت آهي.

آ ڪيئن وڻي پوشاڪ نئين،  
تو کي ان تي حيرت آهي.

رات جي اوندهه جهڙي ڪاري،  
پنهنجي ئي چو قسمت آهي.

گهڻو پيئڻ جي گهڻو روئڻ جي،  
پنهنجي پراڻي عادت آهي.

عشق ڏسڻ منار کي تون ٿو،  
عشق ت ان جي عبادت آهي.



هي پرين منهنجون سڙائون گهٽ نه ٿينديون،  
تيز تر ڏک جون هوائون گهٽ نه ٿينديون.

تورڙو ان تي ڪڏهن سوچيو اٿئي،  
عمر سان تنهنجون ادائون گهٽ نه ٿينديون.

مان ته ٽڪجي چور ٿي آهيان پيو،  
ڇا اڃان تنهنجون جفائون گهٽ نه ٿينديون.

جيسيتائين آ هتي موليٰ حسين،  
تيسيتائين ڪربلائون گهٽ نه ٿينديون.

تون وري پل جان پوک منڀار ڪي،  
هن وٽان تو لڏ وڌائون گهٽ نه ٿينديون.



ھن پيار تي ڪيڏا پھرا ھن.  
رنگ عشق جا پو پي گھرا ھن.

ھر روز نئين تنھنجي شڪل لڳي،  
ھر روز نوان تنھنجا چھرا ھن.

رڳو آءُ ته تڪڙو ٺاھيان پرين!  
ھي اڏما پي ته اڀرا ھن.

منار جا سارا گيت غزل،  
تنھنجي سونھن جا سائين سھرا ھن.

صحن صحن

جي ٿو چاهين زندگيءَ ۾ آجهائي،  
تہ پڙھ وري ها پڙھ وري ٻيهر پڙائي.

هي اڳي ئي فاصلا ٿين ٿا تمام،  
۽ اڃان مون وڪ ئي ناهي وڌائي.

چون ٿا شاعريءَ ۾ عاشقيءَ جو دور آ،  
ڪرين ٿو ڳالھ تون سنڌ جي اڃائي.

جيئن ڏسين ٿو هي وڏي هڪڙي خدائي،  
تيئن اسان جي عشق جي پي آ خدائي.





پير پي زخمي هيا ۽ راه پي پر خار هئي،  
زندگي ڇا ٿر پڇين بس رڳو آزار هئي.

پاڻ کي ڪو هوش ناهي هوڏانهن دنيا وٽ رڳو،  
بحث جو موضوع اسان جي ذات ۽ ڪردار هئي.

پنهنجي دل کان پاڻ پڇ منهنجي فنا ٿيڻ جو سبب،  
موت منهنجي جي وجه تنهنجو پرين انڪار هئي.

ڪيتري آرام سان هاڻي ستل آهي مٽيءَ ۾،  
ڇڻ ته هيءَ سڀ زندگي ان جي مٿان ڪو بار هئي.

جيستائين هو زندهه آڱريون ماتهن ڪنيون،  
۽ مرن کانپو وري منٿار ٿي منٿار هئي.



پيار تي پڇتاءُ ڇا لڌ ٿو ڪرين.  
گزر ۽ غوغاءُ ڇا لڌ ٿو ڪرين.

حالتون رهنديون نه آهن هڪ ڪريون،  
دوست تون سوداءُ ڇا لڌ ٿو ڪرين.

هو ته چپ ۾ چاهتون ماتي ويا،  
تون توائي تاءُ ڇا لڌ ٿو ڪرين.

جو نه آ ممڪن انهيءَ تي زور ڇاجو آ پلا،  
سير کي ڏس پاءُ ڇا لڌ ٿو ڪرين.

زخم دل جا تون ڇڻڻ ڏين ڇو نه ٿو،  
روز گهرو گهاءُ ڇا لڌ ٿو ڪرين.

بس رڳو هڪڙو سسيءَ جو سوال ٿي،  
رنج ڌرتي ماءُ ڇا لڌ ٿو ڪرين.

مون چيو منار کي ڪجهه سمجه ڪر،  
درد کي تون آءُ ڇا لڌ ٿو ڪرين.



سڀ هيا پنهنجي گناھن ۾ غرق،  
آ نظر نه آيو تن ۾ ڪو فرق.

هر خوشيءَ کي ٿڪ هڻي ڌرتي گهرئين،  
هي هيو چڻ هڪڙي مارل جو مرڪ.

عشق جو سارو ڪتاب آهي پيو،  
مون پڙهيو آ مس اڃان هڪڙو ورق.

تون ڪلين ڪنوئيون ڪلن چڻ اپ مٿي،  
تون هلين هارين ڳلابن جو عرق.

دوستن ائين ڏسي مرڪي ڏنو،  
چڻ ڪئي منار محبت آ ترڪ.



دل ٿي چاهي سنڌ جو ماتر ڪيون،  
۽ سڀئي پنهنجون اکيون آگر ڪيون.

پان ۾ گڏجي هلئون سڀ ڇو نه ٿا،  
ٿورو ان تي مشورو باهر ڪيون.

هن ته آدم پوءِ ٿي پيلي ڇڏي،  
ڇو نه پيدا نئون وري آدم ڪيون.

بيوفا تون اي پرين منڍ کان هئين،  
بيوفائيءَ جو سنڌو ڇا غم ڪيون.

ياد آئي آ ستمگر جي وري،  
غمزده دل جو وري عالم ڪيون.

لوڪ هي حيران ٿي پو ٿو پڇي،  
ڪيئن اکيون منار هن پرڻم ڪيون.



هو جڏهن ٿورو ٺهاري ٿي وڃي،  
مرڪندي سڄ کي اڀاري ٿي وڃي.

ناخدا ڪوئي نه آهي سير ۾،  
ناو هيءُ ڪنهنجي سهاري ٿي وڃي.

ناز ۽ انداز سان من جي اندر،  
عشق جا آڙا هاري ٿي وڃي.

درد هن آرام سان دل ۾ ستل،  
هو وري تن کي اٿاري ٿي وڃي.

قيس ناهيان ڇا ٿيو عاشق ته هان،  
ڊپ ڦٽن ٿا هو بيهاري ٿي وڃي.

قبر ۾ منار شايد پيار ٿي،  
ايترا جو گل پٽاري ٿي وڃي.

~~~~~

تن چور سھي پنڌ ڏور سھي ۽ راھ بہ ڀل جان خار هجي،
پر پوءِ بہ پڇيو منزل تي جي ساٿ اوھان جو يار هجي.

هي ھار مبارڪ ٻانھن جا، هي ھار سلامت شال هجن،
قولن جو هجي ڪانئن جو هجي مون لڙ بہ تہ ڪوئي ھار هجي.

ان لاءِ چوان ٿو سوچي ھل سوراخ گھڻا ٿئي پيڙي ۾،
ڏس ڇا ٿيندو پو تنهنجو جي درياھ پي تارون تار هجي.

هي صبح جا دلڪش منظر سڀ ٿا جيون کي اتساھ ڏين،
ھر صبح تنهنجو ديدار هجي ۽ پھرين پکين جي اڏار هجي.

مان پاڻ ٻڌايان پنهنجي سزا جي صاحب ٿورو ڏيان ڏيو،
مون لاءِ وٽو ڪو وھ جو هجي يا سينگاريل ڪو دار هجي.

ڪنھن يار چيو هي جان ڏيڻ سولي تہ آ ڪو ڪئين ٿو ڏي،
مون کيس چيو آ سولي تڏھن جي چوڌاري ڦٽڪار هجي.

صحنہ

هي ليڊر نام جا ليڊر ٿي تقرير نه ڏس ڪردار کي ڏس،
هي چاهن ٿا مدهوش رهون ۽ چوري بنگلو ڪار هجي.

تاريخ ته سچ کي سچ چوندي ۽ ڪوڙ کي چوندي ڪوڙ سڏا،
تاريخ نه بخشيو ڪنهن کي ڪڏهن پل جاني يا منٺار هجي.

* اياز جاني (منهنجو دوست)



سونھن جي سنسار ۾ گھر ٿو ٿيان،
مان انهي ويچار ۾ گھر ٿو ٿيان.

ايترو چو پيار مون کي پئي ڏئين،
مان ٿوري پيار ۾ گھر ٿو ٿيان.

وار چوڙي ائينو پئي ٿي ڏسين،
مان سندھ سينگار ۾ گھر ٿو ٿيان.

جيتريون آھن سڀئي ٿيون پيار ڏين،
حسن جي بازار ۾ گھر ٿو ٿيان.



زلزلا زلزلو زندگي زلزلو
ڏس اڃان هن گهڻا عشق جا مرحلا.

مون گهڻائڻ گهريا تو وڌائڻ گهريا،
بس وڌي ويا ائين وڃ جا فاصلا.

مان مسافر اڪيلو ئي رهجي ويس،
منهنجي سامهون ويا ڪيترا قافلا.

دوستو هي ساڳيو ئي منار آ،
جنهن جا سڀ سان هئا سنگتون سلسلا.



زندگي پي بار ٿي محسوس ٿئي،
تر سرا آزار ٿي محسوس ٿئي.

تر چيو هوءَ ڪجهه به ناهي،
هوءَ ته هڪ سنسار ٿي محسوس ٿئي.

خوبصورت ڪنهن فلم جو،
اڄ ته هوءَ ڪردار ٿي محسوس ٿئي.

ڪڏهن پراڻو پيار ٿي محسوس ٿئي،
ڪڏهن نئون آزار ٿي محسوس ٿئي.

ڪڏهن گلن جو هار ٿي محسوس ٿئي،
ڪڏهن ته بس ڪي خار ٿي محسوس ٿئي.

• • • • •

دوست ! پٺيءَ ۾ چرو هنيو ٿئي،
برھ ۾ بيحد برو هنيو ٿئي.

شايد ڪا املاڪ ملي ٿئي،
شهر ٿاڻي ٿرو هنيو ٿئي.

ان ۾ آخر پاڻ ٿي ڪرندين،
جيڪو مون لاءِ چرو هنيو ٿئي.

تڏهن اي منٺار ٿو وڦلين،
وسڪيءَ بدران ٿرو هنيو ٿئي.



ها اهو ئي عشق جو اظهار آهي،
تو ڏٺو مرڪي اهو ئي پيار آهي.

مان ڳڻي سوچي سڄڻ ٿڪجي پيس،
واسطو تنهنجو گهڻو ۽ وڏو وهڻ وار آهي.

مرڪ تنهنجي ڪوڙ ئي معنيٰ رکي ٿي،
مرڪ سمجهڻ تنهنجي پي دشوار آهي.

ڪوڙ جي سنگين سيني سان روڪئين،
مان ته سمجهان پڪ اهو منٺار آهي.



عشق جو امام آھي،
پر زھيو گمنام آھي.

ڪونہ ڪنھن پر آجھڪيو،
سچ کي سلام آھي.

مُر ڪندي تڏھن چڙھن ٿا،
وار ۾ ذوار آھي.

ڪنھن چيو رھزن وڏو آ،
ڪنھن چيو گگدام آھي.

چمڪندڙ نعارن ۾ ڦاٿل،
ملڪ جو عوام آھي.



فيض تنهنجو عام آهي
ڪٿل هي غلام آهي.

ڪنهن نه چاهيو آهي نڪرڻ!
ڇا ته تنهنجو دائر آهي!

صد شڪر جو پاڻ تي،
عشق جو الزام آهي.

تنهنجي لطف و ڪرم جو،
فڪر صبح و شام آهي.

عشق جو معراج آهي،
حسن هم ڪلام آهي.

هي اهو منٿار ٿو جو،
برهه ۾ بدنام آهي.

~~~~~

سونھن پنھنجي سانوار آچين پيو،  
ڌرتيءَ ۾ ڇانورا آچين پيو!

ڄڻ پرائي سونھن ٿي جو سڀ اڳيان،  
بي ڌڙڪ ٿي ٻانورا آچين پيو!

ھن غم جانان ٿي آ ماري ڇڏيو،  
ڇو وري ٻيا مامرا آچين پيو.



درد دل جي، جي پڄاڻي ٿي پوي،  
پنهنجي پي پوري ڪهاڻي ٿي پوي،  
ڪو ته هوشو ڪا ته مياڻي ٿي پوي،  
ريت جيئن جيئري اباڻي ٿي پوي،  
مان تماچي جي نه ٿيس پو چا ٿيو،  
هوءَ رڳو نوري نمائي ٿي پوي،  
مهربان هي آسمان پي ٿي پوي،  
مهربان جي هوءَ راتي ٿي پوي،  
هو بزد آ گهور سان گهاٽڻ جي لاءِ،  
دل اسانجي ئي ڪڍي ٿوري سياڻي ٿي پوي،  
ڪربلا جي درد جو معراج ڏس،  
اک ته چا پٿر ٿو پاڻي ٿي پوي،  
پيار واري واٽ وٽ منار تون،  
ياد تازي من پراڻي ٿي پوي.

ڪوريجي ۽



غرض جي جهان ۾ جيئن ٿو پيو،  
مرض جي جهان ۾ جيئن ٿو پيو.

ڪنڌ جهڪيل آه منهنجي ڌرتيءَ جو،  
قرض جي جهان ۾ جيئن ٿو پيو.

با ادب- با ملا حظم جو،  
عرض جي جهان ۾ جيئن ٿو پيو.



جيڪي ٿي نروارُ نچن ٿا در تنهنجي انسان قلندر،  
پاڻيان ٿو تن سمجهيو آهي تنهنجو سڀ عرفان قلندر.

الفي تنهنجي عشق جي پايان تنهنجي صحن ۾ سيس نوايان،  
پنهنجيءَ محبت سان ڪري ڇڏ منهنجو من مستان قلندر.

سند سند، سند جو ساڻو آهي، وڪ وڪ گهات ۽ گهاتو آهي،  
پنهنجي ديس جي دردن جو دل سان ڪر درمان قلندر.

لاش لھو، ۾ ڦٽڪن ٿا، سانگي سارا سڏڪن ٿا،  
”رت جي بوءِ پتن ۾ آهي، ڌرتي آ شمشان قلندر.“

منهنجي ڄنڊ جو سائين آهين، بلڪ سند جو سائين آهين،  
تنهنجي هوندي هيڏا هاڃا، مان آهيان حيران قلندر.

، (مرشد شهباز قلندر جي ادبي ڪارنس پرڏس طرح تي لکين ۽ پڙهين، 2002ع)

پيار واريءَ راه جا پاندي هيا،  
ڪي هيا گوتم تي ڪي گاندي هيا.

ٻيو هيو ئي ڪو نه قيدين جو قصور،  
سچ چوڻ جي ڏوه ۾ باندي هيا.

ڪا به دولت ڪو نه هئي دل کانسواءِ،  
سون جهڙي سوچ هئي ۽ خواب سڀ چاندي هيا.

ڪو نه هو جيئري ڪوئي پي غمگسار،  
۽ مرن کان پوءِ سوين کاندي هيا.

تو سڏيو منٺار ڪي پهتو اچي،  
پير ان جا ٿي پيا آندي هيا.



پان ڪي تباه ڪر.  
پر نه ڪنهن سان چاه ڪر.

تو وفا اهي ڏئي  
نين به ڪر ڪر.

هي سڄو سڄو  
هو سو سو سو.

لب ڏي ڏي  
موم ڪي ڏي

خدمتون پي خوب ڪر.  
عشق پي ٿاڻ ڪر.

پين جا پيا مرشد هجن.  
تون سچل ۽ شاڻ ڪر.

ڪو چوي منار ڪي.  
حالتن سان ٿاڻ ڪر.



در حقيقت دل لڳيءَ جي ڳالهه هئي،  
ان نه سمجهي ڄا انهيءَ جي ڳالهه هئي.

جيترو پٿراءُ تو مون تي ڪيو،  
هي ته ان جي هڪ ذريءَ جي ڳالهه هئي.

ريءَ ڪجل سرخيءَ سوا سڪتو ڏٺين،  
هي پرينءَ جي سادگيءَ جي ڳالهه هئي.

لڙڪ ۽ ماتر هيو منظر سڄو،  
وقتِ رخصت آخريءَ جي ڳالهه هئي.

بارشن جي مُنڌ ۾ منار ڪي،  
ياد آئي دل لڳيءَ جي ڳالهه هئي.



جن ڪيو رسوا اٿئي،  
سي تنهنجا پنهنجا اٿئي.

ذهن ۾ پستا اٿئي،  
رائگان سجدا اٿئي.

تون هتي ئي آن ٿڪو،  
ڪوڙ ٻيا ڏاڪا اٿئي.

پين، سوچون ۽ پنا،  
ان سوا ٻيو ڇا اٿئي!

گالهه ڪا سمجهين نٿو،  
بس رڳو ها ها اٿئي.

هاڻ ٿو ڳولھين ڪهاڙي،  
تي جڏهن ٿانا اٿئي.

دل ۾ هن منار جي،  
درد جو درياھ اٿئي.



يار جي رُخسار ۾ الجھي ويو،  
پيار جي واپار ۾ الجھي ويو.

دُرسُ دنيا کي ڏٺين، اڳتي وڌو،  
پاڻ هونئين يار ۾ الجھي ويو.

پاڻ تي ڪنڊن ڪيو پنهنجو ڪُرمُ،  
هو گلن جي هار ۾ الجھي ويو.

پاڻ جو منٺار هو هن لوڪ لاءِ،  
سو ئي ٻي منٺار ۾ الجھي ويو.



هٽائي چڏيو آ پرين تو نقاب،  
لڳي ٿو ايندو وڏو انقلاب.

اوهان کي چٽائي ڏنم غور سان،  
مڪمل هو جانييل اوهان تي شابھ.

رڳو هڪڙو پيرو چٽائي ڏسو ها،  
اوهان جي ئي ڀر ۾ هئاسين جناب!

نه ڀڄ ڏوه چاهي ۽ چاهي ثواب،  
اسان آه پيتو پرين بي حساب.

چيائون ته باغي هي منار آ،  
انهي لاءِ رهندو هي زير عتاب.





ڪوٽين ٿو پيو ڪورو ملندءِ،  
مَن ۾ درد جزيرو ملندءِ.

ساڀيا جي ڇا ڳاله ڪرين ٿو،  
سَپنو پي اٿپورو ملندءِ.

پتڪيل کي ڊڳ لائن جو،  
اندر منجهه اڃورو ملندءِ.

سِنڌ ۾ نالا هيٺين ٿا مٽجن،  
نور محمد، نورو ملندءِ.

ڳولھين ٿو منٺارُ اڃائي،  
پنهنجيءَ ۾ هو پورو ملندءِ.



ڪنڊ جيئن ملندي نه آهي ٿوڊ ۾،  
ائين رحم ڪونهي اوهان جي روح ۾.

هي غجب آ ايترو ماتر ڪرين،  
پاڻ اڇلائي اسان کي ڪوڏ ۾!

ڪو نه ٿا ان لک ٺهڻ ڪارا ٿا،  
چو ته هون سنڌ جي سدائين سوء ۾.

عشق تنهنجي ايتري آتش ڏني!  
هو پسينو ئي پسينو پوڏ ۾.

ايترو پي چڪ نه تون منار کي،  
هي ٽٽي پوندئي ٽڪي ان ڊوڏ ۾.



تنھائيءَ جو زھر آ ڦھليو اڳر ۾،  
دردن مون کي جھلي وٽو آ پاڪر ۾.

چاهين ٿو جي ماڻڪَ اونهون وڃ اڃان،  
هڪ ٽپيءَ سان ڪجهه به نه ملندڙ ساگر ۾.

کوڙ ٿئي نظرون آتيون ڏنگ هٿن جي لاءِ،  
پاڻ کي ويڙهي رک تون پنهنجي چادر ۾.

ڪو نه ڇڏيندو ڪنهن پي موڙ تي تنها مون کي،  
منهنجو آهي يقين لال قلندر ۾.

سمجھان ٿو پڪ سان اهو منٺار هيو،  
چرچا جنهنجا شهر سڄي جي بازار ۾.



هي چاهي ٿي دل ڪو سهارو ملي،  
ٻڏون ٿا، خدا را ڪنارو ملي.

رنگن روشنين ۾ پلا چا رکيو آ،  
پلي ٿورو جيون اندارو ملي.

اڪين مان ڪٿو آب روئڻ گهرون ٿا،  
رڳو هڪڙو ڳوڙهو اڏارو ملي.

سڄي کيس ڏسجو منهنجي وارتا،  
اوهان سان پرين ٿو بهارو ملي.

چڏيان سرُ هي گهوري مٺي سنڌ تان،  
اهڙو ڪاش منار وارو ملي.



تون خنجر اڪين ۾ ڪنيون ٿي وٽين،  
سري عام سڀ کي هنيون ٿي وٽين.

بچي ڪو وڃي ان مان ممڪن نه آ،  
اڪيون ڪوڙڪين جئن اڏيون ٿي وٽين.

سموري شهر کي ڏندين آگريون،  
وڳا ويس اهڙا ڪيون ٿي وٽين.

هي خوشبو هوا گل ڀرندا ۽ ڀوپٽ،  
الله سان ڇاڇا ڪنيون ٿي وٽين.

سڀن کي سڃاڻي ٿي رستو رکين،  
تون مڙسن کي مٺ ۾ مڃيون ٿي وٽين.

مٿان اُن مان ٿوري پوي هار جي،  
سرس سونهن ايڏي سٽيون ٿي وٽين.

انهن ۾ هي شامل آ منٺار پي،  
جنين اڳيان ڇاتي تريون ٿي وٽين.



پنهنجي ئي ڪنهن وار ۾ زخمي ٿيو،  
هو پکي هو، چار ۾ زخمي ٿيو.

دائرا ٺاهي اسان ٻيئي ڏٺو،  
ڪو پريءَ بازار ۾ زخمي ٿيو.

پاڻ کي هن درد آ وحشي ڪيو،  
هو ڪندي سينگار آ زخمي ٿيو.

نيٺ اولارين ٿو اُن منار کي،  
جو تنهنجي هڪ وار ۾ زخمي ٿيو.



جيڏي تن ۾ تڙپ رکين ٿو، اوڏوئي اظهار به ڪر،  
ڪڏهن ڏينهن کي رات به چئ، ڪڏهن پر انڪار به ڪر.

پل ڪيڏا پي محبوب هُجن پر ڌرتيءَ مٿ تـ دز ٿيا!  
تون قرب سين سان پل پيو ڪر، پر ديس سان سڄو پيار به ڪر.

هي دنيا جو دستور اٿئي جي هٽدين، هٽدو ئي ويندين،  
هر ٻار پلي تون وار به سه پر پاڻ ڪڏهن ڪو وار به ڪر.

هي ڇا جا سرخيون پوڏر هن، هي ڇا جا جهوڙا، پونيون هن،  
هي سڪتو پاڻ سنوارڻ ڇڏ، ڪجهه اندر ۾ سينگار به ڪر.

هي جندڙي جنهن کان روگي ۽ سنڌڙي صدين کان سوگي،  
ڪجهه پاڻ پنهي جو کائو ڪر ۽ ويهي ڪجهه ويچار به ڪر.

مان سيس نمائي مٽيءَ تي ٿو عرض ڪيان ۽ پاڏايان،  
پنهنجي جودن جي لسٽ ۾ سائن شامل هي منار به ڪر.



پڳ پڳ نفرت، ڪانتا ڪنڪر،  
وک وک وحشت هٿ هٿ خنجر.

اُٿو آھ نظام سمورو،  
بزدل برتر، پاڙي بهتر.

تڏھن سڀيئي پنهنجي منهن هن،  
ڪئن سفر ۾ خودسر رهبر.

سچ جو سلو ڪو، ڪون ٿو اسري،  
پونءِ آ چڻ پڙ پانگ بَنجر.

هيڏيون هڪلون هيڏا حملا،  
تنهن هوندي پي چپ آ هر گهر.

هي ته غزل ٿي خشڪ ويو،  
ڪا به نه جنهن ۾ خوشبو، خوشتر.

ڪاش وري منٿار هتي ڪي،  
ڌرتي جنمي دودا پيهر.







## سوره سنڌي ادب



صاحب خان سوره ميراني

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488



پيار جو ڀرتو نه ڪو، رڳو رڃ اٿيئي -  
منهنجي اندر ۾.

جاچي ڏس ڀل جان، سگهي سڃ اٿيئي -  
منهنجي اندر ۾.

تر ڪيئن ڇپ خندين، اڳي اڃ اٿيئي -  
منهنجي اندر ۾.

آشائن جي اي مني! ٻڃي مڃ اٿيئي -  
منهنجي اندر ۾.



منهنجن خوابن کي، ساڀيانئون بخشڻ-  
سندري آئي آ.

روچ ۽ راڙي ۾، پل ۾ ٽي مرڪڻ-  
سندري آئي آ.

اڏڙيا ڦٽ هئا، تن کي پاڻ سبڻ-  
سندري آئي آ.

تنها ڏڪندو هوس، هاڻي گڏ ڏڪڻ-  
سندري آئي آ.

چٽي، چوڏهينءَ جو، چنڊ کي شرمائڻ-  
سندري آئي آ.



هائي آخر ڇو؟ منهنجي راهن کي -  
روڪي بيٺي آن!

سڄ ته اچائي، منهنجي پانهن کي -  
روڪي بيٺي آن!

ڪو نه مٺي وريو، ڀو ڇو نگاهن کي -  
روڪي بيٺي آن!

توڙي بيٺي آن، ڀو به وفائن کي -  
روڪي بيٺي آن!



پرھ ڦٽي، جو، منهنجي مٿن کان-  
گل رکي ويئي.

ڇا لڪ آخر هو، آءُ پيو سوچيان-  
گل رکي ويئي.

قبر مٿان بيهي، رهندي لڙڪن سان-  
گل رکي ويئي.

ڇوري، ڇائيندڙ ٿي، ڇپائي جڳ کان-  
گل رکي ويئي.



ڪرن ٿا اڏري، منهنجي جهوليءَ ۾ -  
ڪيئي گل گلاب جا.

مهڪيل تون ڏسندين، منهنجيءَ ٻوليءَ ۾ -  
ڪيئي گل گلاب جا.

قيدي سوچي ٿو، ڦٽندا ڪوليءَ ۾ -  
ڪيئي گل گلاب جا.

جنگ ۾ جوتن ڪي، هر لڳندڙ گوليءَ ۾ -  
ڪيئي گل گلاب جا.



ڏاڍو اڳتي آ، پورب تنهنجو پنڌ-  
آءٌ ٿڪي پيو ھان.

سوچيان ٿو تو ڌر، ڪٿندس ڪيئن مان ڪنڌ-  
آءٌ ٿڪي پيو ھان.

هيڏا ھاڃا ۽، ڏسي اھڙو انڌ-  
آءٌ ٿڪي پيو ھان.

موڪي! مھرباني، ٻي ڪي ڏي تون منڌ-  
آءٌ ٿڪي پيو ھان.

ڪٽندي ازل کان، گناھن جو گنڌ-  
آءٌ ٿڪي پيو ھان.





اڃان چوڻ تي، منهنجو ڏوھ نه آ۔  
چاھي ڏوھ نه آ؟

منهنجي محبت جو، تو وٽ موھ نه آ۔  
چاھي ڏوھ نه آ؟

تنهنجو ڏس ويساھ، مون تي ڪوھ نه آ۔  
چاھي ڏوھ نه آ؟



اچي ويئي اوچتو، هوءَ آڳر تي-  
۽ مان گهري سوچ ۾.

ڪٿي آئي آ، گهاگهر گهاگهر تي-  
۽ مان گهري سوچ ۾.

اڻپوري تربي پئي، ڪوتا ڪاڳر تي-  
۽ مان گهري سوچ ۾.

سڏي ٿو ڪوئي، مون کي ساگر تي-  
۽ مان گهري سوچ ۾.



توڪي ڳولھيندي، منھنجا سارا خواب-  
وڪري ويا وات ۾.

تو لڪ آندا ھا، سي سڀ گل گلاب-  
وڪري ويا وات ۾.

اسان ڏي ايندي، اسان جا عذاب-  
وڪري ويا وات ۾.

سند سلامت آ، ۽ هو سڀ جناب-  
وڪري ويا وات ۾.



ماري وجهي ٿي، مٿڙا تو بن هي-  
رُت ۽ تنھائي.

تنھا ڏسندي راھ ٿي، ڪيڏو آ مرڪي-  
رُت ۽ تنھائي.

لڙڪ ڏسي منھنجا، شايد آ چرڪي-  
رُت ۽ تنھائي.

آخر ڪونھ پگينءَ تون، آخر وئي اڏري-  
رُت ۽ تنھائي.



پوپٽ پڪڙيندي، جهلجي پيو پيار-  
منهنجي هٿن ۾.

لڪڻ ساڻ لهي، اهڙو آهي ٻار-  
منهنجي هٿن ۾.

تنهنجي وارن مان، رهجي ويو وار-  
منهنجي هٿن ۾.

تو بن رک ٿيو، رابيلن جو ٺار-  
منهنجي هٿن ۾.

سوچان شل اچي، منهنجو ئي پرمار-  
منهنجي هٿن ۾.



پنهنجن اُڏمن کي، ڪيئن اٿم روڪيو-  
تو کي ڪهڙي ڪل!

تنهنجي راھن ۾، پيار ھيو ڀوڪيو-  
تو کي ڪهڙي ڪل!

تو سان ملڻ تي، ڪنهن ڪنهن آ ٿو ڪيو-  
تو کي ڪهڙي ڪل!

مٿڙي تنهنجي لاءِ، ڪيڏو مون ڀوڳيو-  
تو کي ڪهڙي ڪل!

جوڳي ٿي توکي، ڳليءَ ڳليءَ ڳولھيو-  
تو کي ڪهڙي ڪل!



سندريءَ ڪڙڪيءَ تان-  
پردي کي پاسي ڪيو.

چٽائي ڏسندي، منهن جي مڪڙيءَ تان-  
پردي کي پاسي ڪيو.

ڪيڏو ٻوسٽ آ، ٿورو دريءَ تان-  
پردي کي پاسي ڪيو.

ڊچندس آءُ ڪو نه، پل جان اڏيءَ تان-  
پردي کي پاسي ڪيو.



موتئي جي خوشبوءِ، هو ڏس ٿي اڏري-  
تنهنجي آڳر تي.

توڪي ڏسڻ لاءِ، ڪيڏو ٿي ترهي-  
تنهنجي آڳر تي.

اٿس ڪو پيغام، تڏهن ٿي مرڪي-  
تنهنجي آڳر تي.

ڏاڍي چنچل آ، ڪيڏو ٿي وڪري-  
تنهنجي آڳر تي.

ٿورو اڇ سيڪو ۾، متان هيءَ مري-  
تنهنجي آڳر تي.





منهنجي محبوبا، مون سان سهڻن ۾-  
پيار ڪندي آهي.

چپ نه ملائي، رڳو نيشن ۾-  
پيار ڪندي آهي.

ائين ئي بس هوءَ، نازن نخرن ۾-  
پيار ڪندي آهي.



تنهنجي يادن جا، منظر سڀ ڏنڌلا،  
مون کي پاسن ٿا....

تو کي آءُ ڇهان، منهنجا هٿ گدلا،  
مون کي پاسن ٿا....

اڃان ها توڏانهن، تنهنجا پر ٻنگلا،  
مون کي پاسن ٿا....

هن چيو شاعر، تو جهڙا ڪنگلا،  
مون کي پاسن ٿا....



منهنجي گهٽي پي، مهڪي پوي ها۔  
تون جي اچين ها.

خوشي ٿي خوشبوءِ، ڪنڊري پوي ها۔  
تون جي اچين ها.

انڌيارو جيون، جرڪي پوي ها۔  
تون جي اچين ها.

بادل بدران اک، برسي پوي ها۔  
تون جي اچين ها.

~~~~~

واسي آئي آ، پنهنجي جوين کي-
سندري ڪنهن سرهاڻ سان.

واسي ويئي آ، منهنجي تن من کي-
سندري ڪنهن سرهاڻ سان.

مهڪائي شال، منهنجي جوين کي-
سندري ڪنهن سرهاڻ سان.



اجهامي ويندا، اکين جا ڏيڻا-
ٿورو جلدي اچ.

سرتيون پڇن ٿيون، ڪٿي تي پيا؟
ٿورو جلدي اچ.

لڪندي لوڪ کان، پايان ٿي ليڻا-
ٿورو جلدي اچ.

ڪڏهن کان تو لڏ، کليل ڪڙڪي آ-
ٿورو جلدي اچ.



سرنھن جي قولار ۾، تو سواءِ بهار ۾-
ڪو مزدو ناھي.

ڇو ڀلا اي ڇوڪري! ھيل تنھنجي پيار ۾-
ڪو مزدو ناھي.

سورھو پھريون سنو، تنھنجي نئين آزار ۾-
ڪو مزدو ناھي.

پيٽ خالي آ تڏھن، سانوريءَ جي سار ۾-
ڪو مزدو ناھي.

گھر ستارا ٿيا ھي چئي! اڄ ڇڏيو منھن ۾-
ڪو مزدو ناھي.



ٿُٽندو هي پيڇرو، اُڏري وينداسين-
طوطا سوچن ٿا.

وري نه ڪنهن انسان جي، هٿ ۾ اينداسين-
طوطا سوچن ٿا.

ٿُڪُ به پيڄبو آپ تي، هيٺ نه لهنداسين-
طوطا سوچن ٿا.

پنهنجي آجھي تان ڪڏهن، مور نه هٽنداسين-
طوطا سوچن ٿا.

اُڏي جي نه سگھياسين پوءِ، باندي مرنديس-
طوطا سوچن ٿا.





ڏسي ڏسي راهه، اڄ به رات لنگهي وئي،
تڏا پري ساهه، شايد ڏينهن وڃي هليو.

آچي ڏسو ڀل جان، ويندس پي يارو،
سُرڪ نه گهرجي هڪڙي، سمنڊ ڪپي سارو.
ڇو جو اُچارو، آهيان آڊجڳاڊ کان.

گوري تنهنجي گج تي، ڪاوا هن جيڏا،
ٽڪر آءُ تيڏا، تن جي هڪ هڪ جهلڪ ۾.

عزت آ سستي، سستو آ ايمان،
پاڻو هر انسان، هت وڪامي ٿو سگهي.

وڪري ويندس آءُ، واٽن منجهه ائين،
سُرمئي دُود جيئن، فضا ۾ گم ٿي وڃي.



اڳ ته هلاڪو هيو، اُن کان پوءِ چنگيز،
هي ته اُنهن کان تيز، آهن پنهنجا پاڻڙا.

سنڌي ڳالهائي، رائيفل ٿو تائين،
نٿو سڃاڻين، وحشت ۾ تون پاءُ کي.

قورو ڦرلٽ بعد، جڏهن مري ٿو،
تڏهن ٺري ٿو، سينو منهنجي سنڌ جو.

دارين کان چالڻ ڊڄون، پنهنجا هن ڪافي،
بشجي جي هاڻي، لتاڙن ٿا لوڻ کي.

هاڻي ڪجهي ۾ رڳو، بمن بوءِ آ،
ڄڻ هي لوڻ آ، ويرن والاري ڇڏي.

ڪانهي ڪچي ۾، سرنهن جي سرهان،
ساڳيو ئي مهراڻ، ماڻو ماڻو ٿو رهي.



اُره وٽان ڦاٿل، پيلن جو چولڙو،
جنهن کي ٻار نهل، وات وجهي چوسي پيو.

ڪنهنجي بيتن سان، ٻڪ نه لهندي آ،
رهندو وڌندي آ، ٻڪ جي ٻڌي ڳاله ڪا.

اس جي ٿياس تي، اهيان آءُ ٽنگيل،
مونڪان آه ڪسيل، سڀني هر هڪ سڪ جو.

دونهائيل هر دل، ۽ رستا رتوڇاڻ،
موج ڀريو مهران، رت ۾ ڳاڙهو ٿي ويو.



نفرت اڪين ۾ پري، اُچلائين ٿو آڳ،
مان ٿو آڇيان ماڳ، توکي سنڌ جي سرنهن جو.

ڇا هن پونءِ تي ڪو، مانجهي مَرْدُ نه آ،
ڇالءُ سَرْدُ آ، جذبو هر هڪ جِيُو جو.

منهنجي شاعري، منهنجي لاءِ پناه،
جنهن مان روشن راه، جيون جي ماڀي ڏئي.

پنهنجي حصي جو ڀرين، قرض تو لاٿو آ،
ڇا تو ڳاتو آ، پٺائيءَ جي بيت کي.



سرتين هوندي سان، لڳي ٿي هوءَ اوڀري،
شمار جهڙي چوڪري، هيڪل هيڏي ساٿ ۾.

مان چو آواره، بَنق بَن ۾ پٽڪان پيو،
پڇن ٿا تارا، اوچي هن آڪاش جا.

جيئن ڪو نيل ڪنول، سر ۾ جرڪي پئي،
مونتي مُرڪي پئي، تنهنجي مُڪ جي روشني.

هي جو مُحبت آ، هن ۾ درد آ،
جو بي درد آ، سو نه هي سمجهي سگهيو.

جڏهن ٿينديون چار، تنهنجون ۽ منهنجون اڪيون،
تڏهن پوندا ڏار، ريتن جي ته پهڙ ۾.

اسل اُسر ويل جو مسجد ۾ ڪا ٻانگ،
مون کي تنهنجي تانگه، ڪنهن کي چنتا رب جي.





نگر نگر کي گهمي ڏنو ٿم، مليو ناهِ سڪون،
خبر نه آ ته ڪٿي وڃي نئين تنهنجو عشق جنون.

ڪاش ڪرين ها قرب اسان سان هيڪر پنهنجو يار،
جائي توبن تڙپائي سا، ساڻ وٺي وڃ ساڙ.

پنڌ پري ۽ پير پٿرن پيو ناهي ڪوئي ساڻ،
مونسان گڏ اُڀاري تنهنجي يادن جي سرهاڻ.

چم چم شور ٻڌڻ جا ڪن ائين هيراد،
مرڪي منڌ تلاشن جيئڻ اٿي پرھ جو پياڪ.

مون ته نه چاهيو بادل برسڻ مون ته نه چاهيو مينهن،
مينهن وسي ٿو چاڪ چڪن ٿا جان جلائي نينهن.

مون ته نه چاهيو بادل برسڻ مون ته نه چاهيو مينهن،
مون ته نه چاهي مند جهڙالي ٿڌو نه چاهيو ڏينهن.

هيل به بادل پرڃي ايا هيل به ٿي گجگوڙ،
ڪون ملين تون هاءِ ڪٿي پي وڏي ڏينسين وڙ.

سورن منهنجو ساٿ ڏنو آ جيئن آخر تائين،
مان به انهن ساٿي ٿيندس آهيان جيستائين.

چاڪ بادل گوڙ ڪيو ٿي پرين ته ڪونهي ڪو،
توڪي خبر ان بابت هوندي توسان سان هيو.

جيئين مَن جي مونجهه ختم ٿئي تيسين ترسي پڻ،
تڏڙو تڏڙو بادل بڻجي مَن تي برسي پڻ.

روھ رُلياسين ۽ پند ڪياسين ڪاٿين ڪوڏ ملين،
رگ رڳ ۾ تون شامل ٿي پي مون سان ڇو نه ملين؟

چنڊُ اسان کي راس نه آيو نه وري ڪا چانڊوڪي،
عشقُ رسائي ڇوٽ اصل ۾ اهڙي ٺاهوڪي.

عشقُ اُپهرو اڻ جهل جذبا سڪڻي سڪڻي دل،
ڪنهن پي جاءِ ٽڪاءُ نه ڪاٿين ڦرئي گرڻي دل.

عشقُ اسان جو سون سريڪو، عشقُ اسان جو سچُ رڳو،
پو به اڪ ڇو منزل تي هو پنهنجي ڪون پڳو.

رات انداري اوندھ ڪاري سنڌ سنڌ سور ستون،
پان وڃائي پنڌ وڃائي هائي ڪيئن هٿون.

ايڏي اڃ اسات اندر ۾ سمنڊ کي سُڪ ڪيان،
ايڏي تن ۾ تڙپ ڏکي ٿي، ڪڪ پن رک ڪيان.

يار نه ڄاتو پار پرت جو، يار نه ڄاتو پيار،
يار اسان جي سمجهيو هو بس قرب کي ڪاروبار.

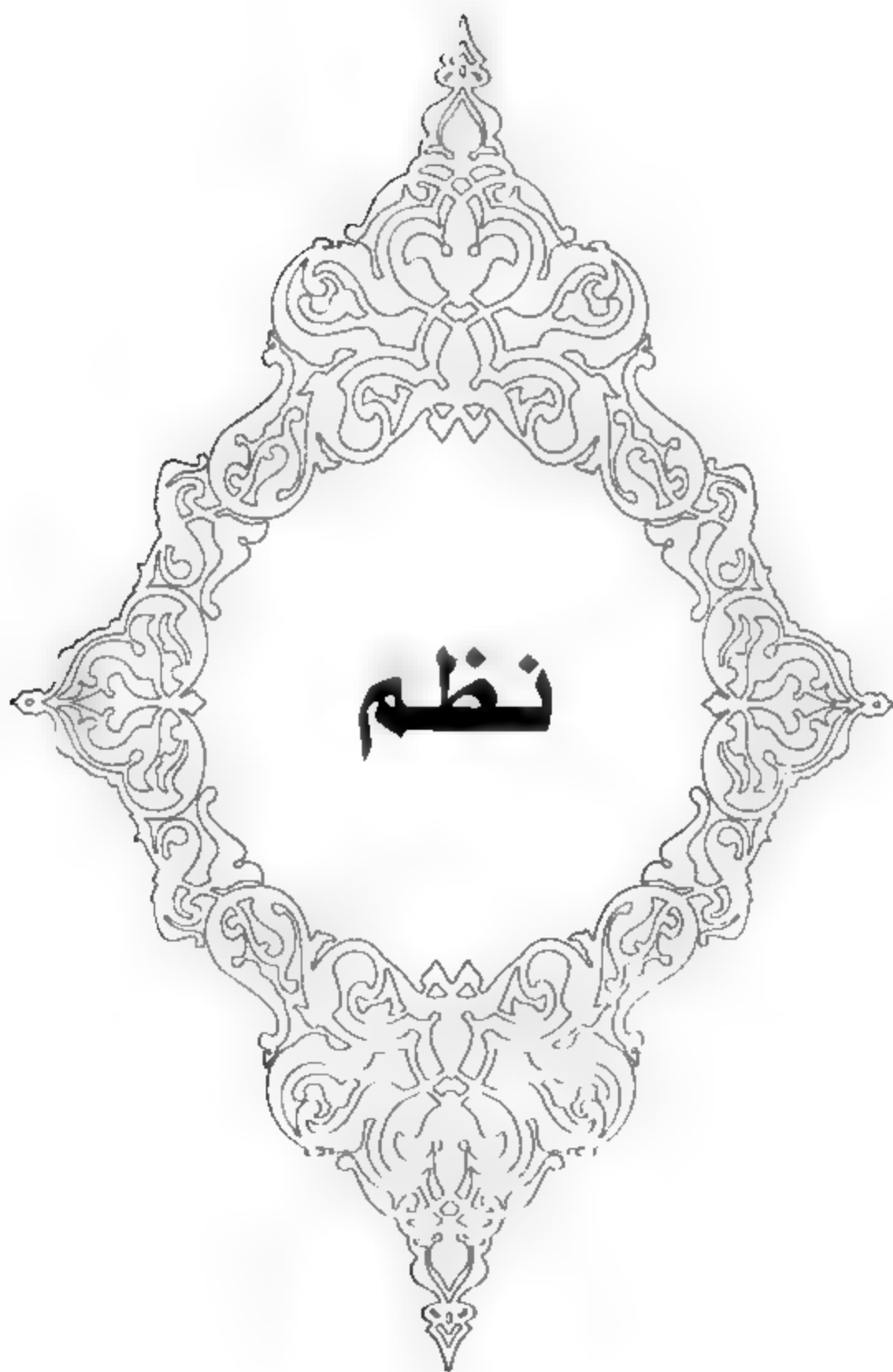
وري وري ان لاءِ تڪيان ٿو جيئن تون ياد رهين،
منهنجي من جي دنيا ۾ تون زندهه باد رهين.

قرب کي ڪوڙو، ڪوڙو چئين ٿو قرب منو پر مصري آ،
قرب ڪهائي تن کان پڇ قرب مان جن جي گذري آ.

پنهجي ڪنڌ کي هيٺ ڪري جو پٿر پاتئي لال،
پنهجي نفس کي مارڻ وارو اٽلپ آهي مثال.

منهنجا مرشد منهنجا رهبر آهين تون لڄيال،
در تنهنجي تي جيڪي آيا سُن سڀن جا سوال.





هي سچل ئي هيو!

سچ چوڻ ۾ سڀ کان اول ئي هيو،
عزم جنهنجو سدائين اٿل ئي هيو -
هي سچل ئي هيو.

ڪنهن به انياءَ تي، ڏاڍ ڏهڪاءَ تي،
ڪاوڙيل ئي سدا ڏمريل ئي هيو -
هي سچل ئي هيو.

جنهن بندن کي پڳو، پاڻي الفڻي وڳو،
عشق جنهنجو سدائين اجهل ئي هيو -
هي سچل ئي هيو.

هو ته بازار ۽ مٿخاني ملندو هو،
مسجدن مان سدائين پڳل ئي هيو -
هي سچل ئي هيو.

هو سچو سچ هو، يا سچو هو سچو!
يا وري سچ جو، جو بدل ئي هيو -
هي سچل ئي هيو.

هن چيو امن ٿي، دنيا هڪ ٿي وڃي،
۽ انهيءَ لاءِ سدا با عمل ٿي هيو -
هي سچل ٿي هيو.

سرفروشيءَ ۾ سرتان ڪنيل آسرو،
ڪڏهن سوري ڪڏهن پاڻ مقتل هيو -
هي سچل ٿي هيو.

ڪوئي منار هن جئين سجهئي ٿو پيو،
جڳ سڄي ۾ سچل بي مثل ٿي هيو -
هي سچل ٿي هيو.



ذات

هي راه اٿانگي آ،
۽ پنڌ ڀريو آ،
هر پنڌ اڳيان هڪڙو،
بس گهڻو انڌيرو آ،
پر منهنجي من ۾ ڪو،
پُر نور سويرو آ،
جو مون کي پنڌ ڪرائي ٿو،
۽ مون کي روڊ ڏلائي ٿو،
۽ مون کان گيت لکائي ٿو.



حيف مينا

مون به ته تنهنجي پوڄا ڪئي هئي،
مون به ته توسان پيار ڪيو هو.
تنهنجي خاطر، ريتن، رسمن،
رشتن سان تڪرار ڪيو هو.
تنهنجي اڳيان ڪنڌ جهڪائي،
عجز سان اظهار ڪيو هو.
حيف مينا پوءِ به تو ڪنهن!
پئي سان سڄو پيار ڪيو هو،
منهنجي نينهن ۾ نماڻ تي ائين،
وار مٿان بس وار ڪيو هو.
۽ جيئن کان بيزار ڪيو هو.



بارش

ضيئه، هسي تي بارش،
ڪنڊ، سسي سي بارش
جنوب، سان م حيرت،
سرس، سس، رت،
هيون، هسي، سس،
ڪنڊ، ناسي، سس،
زوري، نسي، بارش،
ڏاڍي ڏنڪي، بارش،
ڪيڏو، سسي، بارش

~~~~~

## هن پار مسافر ڇا آهي

هن پار مسافر ڇا آهي،  
هن پار وڃين ٿو ڪنهن جي لاءِ،  
بيھ آءُ به تو سان ساڻ هلاڻ،  
۽ تو سان پنهنجو سور سليان،  
ڇا منهنجو ساٿ نه ڏيندين تون؟  
ڇا مون کي ساڻ نه نيندين تون؟  
هي دنيا ڇڻ ڪا گولي آ،  
جنهن منهنجي جندڙي رولي آ،  
هي جيون هڪ ڀرولي آ،  
ڇڻ ساگر جي ڪا چولي آ،  
پر مون لاءِ سڌي گولي آ،  
ڇا جيون جي هن دلدل مان،  
پنهنجو هٿ هٿن ۾ ڏيئي،  
مون کي پاڻ چڪيندين تون،  
ڇا منهنجو ساٿي ٿيندين تون؟  
جي تو سان پنهنجو سور سليان،  
جي تو سان گڏجي آءُ هلاڻ!



## سچ آمر آ-

گوليءَ سان اي پاڳل ماڻهو!  
سچ ته ڪڏهن پي مرڻو ناهي،  
گوليءَ سان ٿو سچ کي مارين،  
تون ته وڏو ڪو پاڳل آهين!

اڳ پي تنهنجي وڏڙن سچ کي  
ختم ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي هئي،  
سچ کي تن هو سوريءَ چاڙهيو،  
سچ کي گهاٽي منجهه گهمايو،  
سچ کي زهر وٺو هو پياريو،  
سچ کي تن هو ٽڪر ڪرايو،  
تڏهين تنهنجي وڏڙن ڪيڏا،  
خوشي وچان ها تهڪ ڏنا،  
هاها جا هو ڪار ٿيا ها،  
سرها شاهو ڪار ٿيا ها،  
وقتي طور تي ڌرتيءَ تي،  
ڪوڙ جا ڪاروبار ٿيا ها،  
سڀني تڏهين سوچيو هو،  
هاڻي سچ فنا ٿي ويو.

سچ ته امر هو سچ رهيو  
مُر کي جنهن هو هر گهاء سنو،  
پان سچو انياء پسيو،  
پان ئي هر ايذاء سنو.

ها پر پوء به کلندو رهيو،  
سچ ته اهوئي رهندو آيو،  
ها پر ان هو روپ مٽايو.

• هاڻي وري هي ملڪ آگائي،  
ويو نياڻي ريت اباڻي،  
پان لکي ويو اهڙي ڪهاڻي،  
جنهن ۾ سچ جي سوچ سياڻي،  
جيڪا ڪنهن پر ناھ وڪاڻي،  
جنهنجي ڪڏهين ناھ پڄاڻي،

گوليءَ سان تو ملڪ نه گهايو،  
گوليءَ سان تو پاڻ وڃايو،  
گوليءَ سان تو سونهن کي گهايو،  
گوليءَ سان تو سچ کي گهايو،  
گوليءَ سان تو سنڌ کي گهايو.  
آھ رڳو افسوس اهوئي،  
رحم نه آيو تو کي ڪوئي!  
شرم نه آيو تو کي ڪوئي.

• (سنڌي ٻوليءَ جو ناليوارو اديب، ناول نگار ۽ منهنجو محترم دوست ملڪ آگائي،  
جنهن کي بيدرديءَ سان قتل ڪيو ويو)

## آخر

جاگي جاگي ڏيئو پي،  
آخر نند ڪندو آهي،  
سپنن جي سنسان ڊگرتي،  
پنهنجا هي پٿرايل نين،  
پٽڪي پٽڪي ڪيڏو پڇندا،  
سهڪي سهڪي آخر سمهندا.



## آء

ها آءُ هليو آهيان،  
هر موڙ مصيبت سان،  
بي خوف لڙيو آهيان،  
ها آءُ وڙهيو آهيان.  
ڪا اپ جي شيءِ ناهيان،  
هن پونءِ چئيون آهيان.  
تڏهين ته وڙهيو آهيان.  
ها آءُ هليو آهيان،  
بي خوف هليو آهيان.



## تنهنجي بات

ان وقت تمنا ٿيڻي نٿي .  
اشائون اک لڳائون سون .  
جنهن وقت ٻري . سڀن محفل ۾ .  
ڪو تنهنجي هيءَ رات ڪندو .  
۽ منهنجو من به رات ڪندو .  
جن ڏينهن کي هي رات ڪندو .  
ان وقت اندر جي هر ڪرپي .  
ڪيڏو نه وڌي ويندي آ .  
۽ مون کي نندار ايندي آ .  
پوءِ ساري رات ڏنگيندي آ .

~~~~~

ڌرتي ماما

ڌرتي ماما ٿيندي آهي،
موت اچڻ تي جيڪا پنهنجي،
سيني ۾ سانڍيندي آهي.

سمجھ گھري جي ان کان ڪوئي،
ان کي ساڃھ ڏيندي آهي.
سونھن گھري جي ان کان ڪوئي،
ان کي سونھن به ڏيندي آهي.
علم گھري جي ان کان ڪوئي،
ان کي ڏئي ڇڏيندي آهي.
ڪنھن کان ڪجهه پي گھرندي ناھي،
رڳو پئي بس ڏيندي آهي.

پاڻي ميوا ڍڳ اناج،
ڌرتي پالي سڀ سماج.
پٽ ڏئي ٿس دعا ڪئي،
سچل سچ جي صدا هنئي.
ڌرتي آهي سونھن سڳند،
تڏھن اياز نمايو ڪند.
ساميءَ جا سڀ سانگ سڃايا،
امن جا جنھن پيغام پڄايا.
ڌرتيءَ سان جن پيار ڪيو،
ڌرتيءَ تن کي امر ڪيو.

ڌرتيءَ لاءِ جن جان ڏني،
ڌرتيءَ تن کي عمر ڏني.

ڌرتي دين ڌرم آ منهنجو،
هوشوءَ جيئن عزم آ منهنجو.

جڏهين مون هي شعر پڙهيو،
محفل ۾ ڪنهن يار چيو:
ڌرتي ”ماتا“ اهي برابر،
ناهي ان ۾ شڪ ڪو ڪنهن ۾،
ساڳي ڌرتي جنهن لاءِ ماتهو،
پنهنجا سرڙا ڏيندا هن،
سرها چڪ ۾ ٿيندا هن،
سائي ڌرتي تيش ۾ جڏهن،
چاٽيءَ کي چلڪائي ٿي،
شهر سجا ڳڙڪائي ٿي،
جڳ مڳ، جڳ مڳ ساريون وسنديون،
مابي ۾ بدلائي ٿي،
ڪوئي رحم نه کائي ٿي،
ڪوئي رحم نه کائي ٿي!



اھي ماڻو

رڙھون ٿا رتن ۾ اسان ئي رڳو،
سڀئي سورما پيا سمهي هن پيا،
تڏهن زخم سنڌ جا چڪي هن پيا.

اھي سورما پي ٿڌا ٿي ويا،
جهنڊا جھد ۾ جن ها اونچا ڪيا،
بنا ڏوھ باندي ٿي بند ۾ پيا،
خبر ناھي سي ڇو ٿڌا ٿي ويا.

چون ٿا ته ايشر ڪنڊيشن ۾ ويھدي
سندن جسم سان گڏ، نهن جا صمير،

ٿڌا ٿي ويا
۽ جڏا ٿي ويا،
مگر پوءِ اھي روان قافلو
انهيءَ قافلي ۾ نه سي سورما هن،
جني آجپي جون ٿي ڳالهيون ڪيون
وڌيون ها وڌيون ٿي لپاڙون هنيون،
انهيءَ قافلي ۾ ته درويش آهن،
سدائين وطن جي پيا پيش آهن،
انهيءَ قافلي ۾ اھي ماڻهو آهن،
وطن لاءِ جيڪي پيا گيب ڳائڻ،
انهيءَ جي مٿي، ني ٿا سرڙو بوانن.



ذات جو سفر

هي سفر ا ذات جو ،
سونهن جي جذبات جو ،
ان ڏٺي پريات جو ،
ڪٿ وري ظلمات جو ،
تنهن ڪري
جيڪو هلي ،
سوچي هلي .
چو ته هن ۾ درد آ ،
درد سو بهي درد آ ،
راه ۾ ڪنڊا اٿو ،
ڪٿ ايا ڏنڊا اٿو ،
ٺڪرا ٿو پٿر اٿو ،
ڪٿ وري پٿر اٿو ،
ڪو به مهڪيل گل نه ٿو ،
پيار جو ڪو پل نه ٿو ،
تنهن ڪري ،
جيڪو هلي
سوچي هلي .
هي سفر ا ذات جو !



ڪاش هجي ها دودو

- ڪاش هجي ها دودو ڪو.
جيڪو پونءِ بچائي ها.
پونءِ وڃي ٿي ڀرندي هاتي.
سمجهه وڃي ٿي سسندي هاتي.
ڪاش هجي ها دودو ڪو.....

- ڪاش هجي ها دودو ڪو.
جيڪو هيءُ نه جاسي ها.
ڌرتي مائتا ٿيندي ڇا هيءُ
ڌرتي آخر ڏيندي ڇا هيءُ
ڌرتي آخر پيئندي ڇا هيءُ
پونءِ جي عظمت وڌندي ڪيئن؟
ڌرتي آخر جيئندي ڪيئن؟
ڪاش هجي ها دودو ڪو.....

- ڪاش هجي ها دودو ڪو.
جيڪو ڪو نه وڪامي ها.
جيڪو ڪو نه وسامي ها.

ھن سنڌري لھ سنجي ھنڌري لھ،
ھر روز پيو پھري ڪامي ھا،
ڪاش ھجي ھا دودو ڪو.....

● ڪاش ھجي ھا دودو ڪو،
جيڪو بيهجي وڃي ھا،
ڪنھن ڪوڙ اڳيان،
يا توڙ اڳيان
ڪڏھين ڪو نہ جھڪي ھا،
ڪڏھين ڪو نہ ڪٽي ھا،
ڪاش ھجي ھا دودو ڪو.....

~~~~~

## عيد

هيءَ عيد اسان کي ڇا ڏيندي؟  
چند مرڪن جا کي پل ڏيندي،  
يا درد وري کي اجهل ڏيندي،  
هيءَ عيد اسان کي ڇا ڏيندي؟

هيءَ عيد ته هڪڙو جهوٽو آ  
ڪن پل ۾ جو گذري ويندو،  
پو سڀني کان وسري ويندو،  
ڪنهن گاڏيءَ جيان گذري ويندو،  
پر،

درد ته پنهنجي دل جا سائين!  
رهڻا آهن آخر تائين!



## اميد

هيءَ رات ڪٿي پوندي،  
پريات ڪٿي پوندي  
۽ پنهنجي درد جي  
ديوار تي پوندي  
هر روز جي سورن کان  
پنهنجي سنڌ ڇڻي پوندي.  
جنهن ڏينهن جو پنهنجي هيءَ  
ساري قوم اتي پوندي!!



## لولي/گولي

امڙ مون کي لولي ڏي،  
لوليءَ سان گڏ گولي ڏي.

ڌاڙيلن جا ڌاڙا ڏسندي،  
ويران سنڌ جا پاڙا ڏسندي،  
منهنجو جيءُ جهري پيو آ،  
مَن ۾ مَچ ڀري پيو آ.  
پارن کي پي اغوا ڪن ٿا،  
ڪيڏو تن کي رُسوا ڪن ٿا،  
ماءُ جون دانهون ڪو نه ٻڌن ٿا،  
ڪنهن جون آهون ڪون ٻڌن ٿا.  
ماڻهو وحشي ٿي پيا هن،  
جهنگ جا جهنگلي ٿي پيا هن،  
هوشوءَ جان للڪار ڪري،  
شينهن جيان گجگار ڪري،  
تن کي مارڻ چاهيان ٿو،  
پٽ تي ڊاهڻ چاهيان ٿو،  
جيئن هي ڌرتي آجي ٿئي،  
امن سنڌي ايراضي ٿئي.  
هر هنڌ گونچ گلاب ڦٽن،  
سنڌ جا ٻالڪ ڪلن ڪڍن.



## امر سنڌ

سنڌڙيءَ جو سرتاج ڀٽائي،  
رڪندو سنڌ جي لاج ڀٽائي.

سچل سائين درازن وارو،  
سچ چوڻ ۾ جڳ کان نيارو.

سنڌڙيءَ جو شهباز به آهي،  
جنهن کي سنڌ تي ناز به آهي.

سامي يار سَلوڪن ۾،  
آه ملوڪَ مَلوڪن ۾.

اڄ پي شاھ عنايت سنڌ ۾،  
سچ جي آه علامت سنڌ ۾.

هوشو، دولهه، دريا خان،  
ڀونءِ جا مانجهي مرد مهان.

ايجان چوين ٿو ويڙهي سنڌ ۾،  
ٿيندا سنڌي ڏيڙهي سنڌ ۾.  
سنڌ امر آ، رهندي سنڌ!  
منهنجي قربان ان تان جند!

هڪ تجربو:

## وقت اها ٿي ويل، دوئي ڌرڪڻ جي

ڪڏهن دل ٿي چاهيو لکان ڪو غزل،  
ڪڏهن گيت ڪوئي لکڻ دل گهريو،  
ڪڏهن نڪتي وائي اندر مان ڦٽي،  
ڪڏهن بيت ٽمندي ٿي ڳوڙها ڪريو،  
مگر جو اندر ۾ هيو درد سو،  
اڃان گهرو گهرو ٿي ٿيندو رهيو.

ڏسان ٿو ننگو رقص وحشت جو مان،  
پسان ٿو گندو روپ دهشت جو مان،  
ائين لال مسجد نظر ٿي اچي،  
اتي هي غزل هڪ جڙي ٿو پوي:

پل جامر شهادت نوش ڪيو،  
ٿورو مگر ڪجهه هوش ڪيو.

دين ته آهي امن محبت،  
ڪنهن لڏ ٿا هي ڪوس ڪيو.

سچا مومن اهو پوءِ به،  
پاڻ ٿا منهن تي پوش ڪيو.

هان ڏدارا پنهنجي اندر جي،  
وحشيءَ کي خاموش ڪيو.

سوچيان ٿو منٿار انهن تي،  
جن باندين کي بيهوش ڪيو.

اهو درد جيڪو اندر ۾  
غزل جي لکن سان نه پورو  
جڏهن روح ڪنهنجا رڙي ٿي پڻ،  
تڏهن ساهه من ۾ سڙي ٿي ڪجيا.  
ڏسان ٿو جڏهن مان هي ديوانگي،  
وڌي ٿي وڃي من جي بيگانگي.

اهو درد دنيا ۾ ڪيئن آ وڌيو،  
اندر مان هي آواز اڀري پيو؛  
اسان ئي ته پاڻ آهي پيدا ڪيو.

پڳ پڳ پڪڙي پئي ا وحشت جيون ٽارچر سيل،  
مون پاڻ ڏٺو هو شعلن تي ٿي هر ڪنهن هاريو تيل،  
هين تي ڪهڙو ڏوه ڏيون بس پاڻ ئي هون ڌاڙيل،  
پاڻ ئي پنهنجي ڌرتيءَ جي روز ڪيون ٿا پيل.





## استاد بخاريءَ جي وفات کان پوءِ ...!

ڪائي جيئن ڪلا،  
تڙڪي پيئي آ،  
سُر به سمورا،  
مري چڻ ويا،  
راڳ الوپ ٿيا،  
ڌرتيءَ دانهن ڪئي،  
تہ منهنجي ٻانهن پڳي!  
منهنجي گيتن کي،  
هي ڪنهن گهو گهاٽيو،  
منهنجي لوءِ لوءِ کي  
هي ڪنهن لومائيو،  
جيڏانهن تيڏانهن روج راڙو،  
سڏڪي سنڌ جو هر هڪ پاڙو،  
دادوءَ جي چڻ دل پڳي،  
سنڌ جي هر ڪاٿار وڳي،  
سندر سندر لفظن جي،  
ست مان ڪنهن الزمي چڳي،  
ست سان ڪنهن الزمي چڳي.

محمد رفيع

## خواب اسان جا

خواب اسان جا،  
آزاديءَ جي اوسيٽري ۾،  
جاڳي جاڳي سمهي پيا هن.  
پيچل ڪو پيهار اچي،  
ساڳيا سرندا ساز ڪئي،  
ساڳي سر جي سين هٽي،  
ان جو ڪو آواز ٻڌي،  
خواب اسان جا،  
گهري ننڊ مان،  
چرڪ پري شل اٿي پون،  
آزاديءَ لاءِ وڙهن مرن،  
آزاديءَ لاءِ وڙهن مرن.

—

## پُڪار

تاريخ جي ورقن مان ،  
آ دودي اڄ پي دانھن ڪئي ،  
۽ هوشو هيمن هٿ ڪئي ،  
ٿا پار ڪين ۽ هيئن چون:  
او سنڌ نگر جا رهواسيو ،  
آ ڪهڙي سڀ کي سڀ سنگهيو ؟  
جو ڪنھن پي هن کي سڏ نه ڏنو ،  
سنڌ روز رنو .

هي هيڏا سارا کيس ٿيا ،  
۽ ڪيڏانهن هي اڀريس لٿا .  
اڄ ڪو ته ٻڌي ۽ ڪو ته ٻڌي ،  
هن پونءِ مٺيءَ جي چيخن کي ،  
۽ زنده رکي شل ريتن کي ،  
۽ زنده رکي شل ريتن کي .



## اٺپورو سپنو

سج جا پهريان ڪرڻا ،  
هن ڌرتيءَ تي جڏهن ڪرندا آهن ،  
تڏهن ايئن لڳندو آ ،  
جن ڏاڍ ڌمڪجي قهري ڪاري رات ڪٿي وئي ،  
سج جي پهرين ڪرڻن سان ،  
آزاديءَ جي ول ڦٽي پئي ،  
آزادي !!  
جيڪا جن ڪو پوپٽ آ ،  
جيڪا جن ڪو جهوٽو آ ،  
جيڪا جن ڪو سهڻو آ .





### ڇوڙي

هوءَ اڃان نئين نئين ڪٽي هئي،  
۽ نه ڪنهن سان ٿي ملي هئي،  
هوءَ اڃان تازو ڪٽي هئي.

شهر جا ويران رستا،  
سونهن سان ٽٽار ٿي ويندا هيا،  
هوءَ جڏهن پازيپ پھري،  
لوڏ سان هلندي هئي.

هن جي چوڙين ۾ ترنم ٿي لڳو،  
هن جو مرڪڙ ٿي اصل ۾،  
راڳ، سُر، رڌمُ هيو.

ڪهڪشان سارو سمايل هوندو هوس هڪ مُرڪ ۾،  
مينهن تي برسيا سندس هڪ لڙڪ تي.

ڇا ته گهري گهوڙ هن پيلن جي هئي،  
ڇا ته سُرهِي سيند هن سنڌن جي هئي،  
هن نه ڄاتو هو ته جن رستن مٿان،  
بي ڊييءَ سان هوءَ،

موڏ جا موتي وکيري ٿي هلي،  
تنهن راه تي،  
ڪنهن پيچارو جي کلي پوندي دري!  
پو سَر بازار جنهن ۾ سونهن کي،  
واڙي وٺي ويندا وري!  
هائڻي اها سونهن جا ساڳي پري،  
آ، ڪڏهن سوچ ڪنهن گهريءَ ۾ گم،  
۽ ڪڏهن،  
تي کلي، سڌڪي رڙيون ٿي پئي ڪري،  
بس اصل ۾،  
سونهن جي ساڳي پري!  
هان تي پئي آچري!!



## وشواس

چڻ ته تنهنجي راھ جو پتر هيس ،  
ٺوڪرون جنهن کي هڻي ،  
پاڻ کان توڙو ڪيو ،  
۽ مون کي مشهور ڪيو .  
مان تيس مشهور آيو ،  
جو، جنهن گهڻي مان ٿيو گذر ،  
اگر يون ماڻهن ڪنهن ،  
چڻ ته سنگينون هنيون .  
ڪنهن چيو عاشق اٿو ،  
ڪنهن وري چيو سڏيو ،  
ها اسان جو پوءِ پي ،  
حوصلو وڌندو رهيو .  
هان سوچيان ٿو ته توتي  
ڪيترو وشواس هو ،  
۽ وري ٿو سوچيان ،  
چڻ اهو بڪواس هو .



## خونِ حسين

جنهن مٽيءَ تي هو ڪريو  
خونِ حسين،  
اُن مٽيءَ ايڏيون وڏيون دانهون ڪيون،  
جو ويو آڪاس هو لرزي تڏهن.  
عرش کان هن فرش تائين،  
اُن مٽيءَ جون بس رڳو  
دانهون هيون،  
آهون هيون.  
اُن مٽيءَ کي لوڪ ڪر بل ٿو سڏي،  
جا مٽي ڪلهه هئي سراپا احتجاج،  
سا مٽي اڄ پي سراپا احتجاج.  
ڪريلا  
اڄ پي زماني کي ائين ئي ياد آ.  
۽ حسين ابنِ عليءَ جو نانءُ زنده باد آ.



## نماڻي گذارش

ڪنهن ڪيا ڳاڙها هي رستا،  
ڪنهن وهاريو خون آ؟  
ڏهن ڪنهنجي ۾ پيهر،  
پيدا ٿيو جنون آ!  
هي اهي ساڳيائي رستا روڊ هن  
جن مٿان  
مون ۽ منهنجن ساٿين  
ها ڪڍيا ايڏا جلوس  
جن جلوسن کي ڏسي  
آمر ڪنيو هو ڪوٽ ۾!  
جون جي جلندڙ سمي  
هو ڏکيو هو ڪوٽ ۾!!  
ڊپ ڪڏهن ماڻهوءَ کي پاڳل آ ڪندو،  
ان ڪري ئي  
هو به پاڳل ٿي ويو.  
پنهنجي پو ۽ خوف ۾  
پاڻ قاتل ٿي ويو.  
هن جلوسن جي مٿان، ڪيڏو ڪيو پٿراءُ هو!  
جو پٿرن جي ئي لڳڻ سان،  
زخمي هر هڪ پاءُ هو!  
تن زخمن مان جڏهن

هو ٿيو جاري لھو  
تڏھن ڌرتيءَ تي ٿي ھئي،  
خون جي ھولي شروع،  
ريڻجي رستا ويا ھارت سان  
باھ جا اولا اٿيا ھر گھر منجھان  
چو ته تڏھن  
مارشلائي دؤر ھو  
ڪوڙ سچ کان زور ھو،  
مارشلا ھاڻي ته ناھي  
جو ڏنڊا لڳندا رھن  
سچ چوڻ جي ڏوھ ۾  
ماڻھو منڊا ٿيندا رھن  
ٿورڙو ڪجهه ان تي سوچيو  
وقت جا اي حاڪمو!  
اڄ انھن سان ئي وڙھو ٿا  
جن پنھنجن ڪمزور ڪلھن سان اوهان کي  
آمڻي پھچايو!

---

(4- جنوري 1996ع تي پي.ايمر ھائوس نئون ديري ۾ ڪلي ڪچهريءَ ۾  
ايل ماڻھن تي پوليس جي لائي چارج)

## اڃ به اُتي.....!

شهيد جي نياڻي!  
 نه ٿي ايڏي وڏي سياڻي  
 وساري ساري اڪاڻي  
 ٿي ان دن جي تون ڏياڻي  
 ٿورو ڪجهه سوچ تون راڻي!  
 وسارين ٿي ٿياسِي ۽ ڇهاسي ڇو پِلا؟  
 هي ته پيڻي سن هن اهڙا ادي!  
 جن سنن سان سنڌ جي تاريخ  
 هڪ آهي جڙيل،  
 جا اڃان تازي اُٿي  
 ۽ انهيءَ جي هر صفحي مان  
 خون جا قطرا به جاري هن اڃان!  
 ڪنهن به جي روڪيا نه آهن  
 ۽ نه ڪو روڪي سگهي ٿو  
 اتهاس جي جن صفحن تان  
 خون ٿو وهندو رهي  
 تن صفحن جا ٿو لڳي  
 زخم هن گهرا گهڻا  
 ۽ صفا تازا توانا پي،  
 چو ته سي سارا زخم ۽ گهاو گهرا

روز ٿا گهرا ٿين  
سخت پهرا ٿا لڳن  
اڳ ته ها هن ديس تي  
آمر ۽ جابر ۽ يزد،  
جن ڪيا ڪيڏا نه ماڻهو ها شهيد!  
ڪيتريون گوليون هليون،  
۽ ڪيترا ها بمر لڳا.  
مون ڏٺا!  
تو پي ڏٺا!  
دنيا ڏٺا!  
دنيا ڏٺا!  
پوءِ به هو همت سندو ڄڻ حوصلو  
ظلم کي پُرزا ڪرڻ جو  
تيز ٿي ويو سلسلو!  
۽ سٺا سيني زخم ها شوق سان  
ڇو ته نفرت هئي سڀن کي  
نفرتن جي طوق کان  
۽ اهي زنجير پي  
جيڪي ٻڌا ويا لوڪ کي  
لوڪ لاهڻ ٿي گهريا،  
هو ڏانهن سنڌ جي آجهي جا خواب پي  
سرنڊا رهيا،  
هلندا رهيا.  
جنگ ته آخر جنگ ٿئي ٿي،  
جا بندي کي اڳ جي اوڙاهه ۾  
اچي سگهي ٿي،



۽ وري ڪنهن کي ڪري فاتح چڏي  
 تون ٿئين، ان جنگ ۾ فاتح  
 ۽ اسين بئجي وياسين سي سپاهي  
 جي هوندا گمنام آهن  
 ۽ خدا خلقيندو تن کي ان ڪري آ،  
 يا ته ڪنهن هو جنگ ۾ مري وڃن  
 يا جي بچن

روز بس مرندا رهن  
 ۽ روز بس چمندا رهن!  
 ۽ اهو جاري ۽ ساري آ  
 اڃان پي سلسلو،  
 جي چڏي ويا قافلو  
 ناهي تن جو ڪو پتو  
 شايد نه هو تن کي پتو!!  
 ها پتو آهي اهو  
 سي ها آمر سان مليا  
 توتي ۽ سنڌ تي ها ڪليا!  
 اڄ وري سي ئي بازاري  
 پيڻ تنهنجا هن ساڻاري!!!  
 ۽ اسين سارا بندا،  
 جيلن ۾ توسان جي رهيا  
 ڦاهيون ۽ ڦٽڪا جن جهليا،  
 سي توکان ايڏو پري،  
 جيڏو پري هي چنڊ آ،  
 جيڏي پري هي اپ آ،  
 جيڏو پري هي سج آ!

تا ڏسئون توکي تڏهن  
تي اڏين اپ تي جڏهن  
۽ اسين سڀ پارڙن سان  
پنهنجا هٿ اپ ڏي ڪري  
تا چئون!

اوهيو!

اوهيو!!

اوهيو!!!

(15-1-96)



## سوريءَ جي سار

سوري ٿي ساري ،  
پنهنجن انهن سائيٽڙن کي ،  
جيڪي سنگينن سان پنهنجن  
سينن کي ٽڪرائيندا ها ،  
رت جا ڊيپ جلائيندا ها .

جيڪي ان جي گول رسيءَ کي ،  
ڦولن جي ڪا مالها سمجهي  
مرڪي ڳچيءَ ۾ پائيندا ها  
حق جا علم لهرائيندا ها .  
سوري ٿي ساري !!



## ڪوهيڙو

پرين پنهنجي پيار جي شهر تي،  
ريتن ۽ رواجن جو  
ڪوهيڙو ڇانيل آهي.  
تنهنجي گهر جو رستو به  
ڏنڌلائي وڃي ويو آهي،  
۽ اجهو هاڻي هاڻي

پري کان تنهنجي گهر جي مٿين ماڙ واري  
دريءَ مان  
نظر ايندڙ  
تنهنجو چهرو به ڏنڌلائي وڃي  
اُن کان اڳي جو  
ڪوهيڙي جي اڇاڻ ۾  
اچ ٿي وڃي  
اچ ته  
پنهنجي لازوال محبتن جو  
سج اڀاري  
هن ڏنڌ کي ختم ڪيون  
هن انڌ کي ختم ڪيون.



## مداري

هر طرف اونداه ٿي اونداه آ،  
پير جي پنهنجو ڪڇي،  
ڪاڏي ڪڇي!  
خاموشيءَ جو سنڌ ڪي،  
سوداءُ آ.

هر طرف اونداه ٿي اونداه آ.  
جو مداري آيو تنهن،  
چمڪندڙ دفليءَ سان ڪيئي  
چمڪندڙ نعرا هنيا،  
ڄڻ ته سنڌ جي سيند تي  
وار ڪي ڪارا هنيا.

هر مداري ٻي مداري تي نٿوليون ٿي ڪيون  
هوڏانهن سنڌ جي دشمنن سڌيون هتي گوليون هنيون.  
اڄ به سا گيائي مداري  
ها، هتي موجود هن

پر نه تن جي پوئتان ماڻهن جو ڪوئي قافلو آ،  
هر مداري پنهنجي دڳ تي پاڻ ٿي ڊوڙي رهيو آ.



## رات صبح شام.....

هر رات ،  
اسانجي اڳر تي ،  
ڪي پيار پتي ۽ پيڙائون ،  
ڪجهه اجڙيل اجڙيل آشائون ،  
ڪجهه پنهنجي گهر جون چنتائون ،  
۽ ڪجهه  
ماضيءَ جا اڻپورا ارمان پڪيڙي ويندي آ ،  
هر رات ائين ئي ڏنگيندي آ ،  
هر صبح اسان جي سيني تي ،  
ڪو قاتل قهري روپ وٺي ،  
تو مڱ ڏري ،  
ڪو ڪيئن ڪري ؟  
هر شام اسان جي شام غريبان !  
رنج والمر ۽ آه فغان !  
هر پهر آ سڏ ڪو سسڪيءَ جو  
تو چوند ٻڌو ؟  
تو جي نه ٻڌو ڪا ڳالهه نه آ ،  
پر ڳالهه ته آهي وڏي سائين !  
ڌرتيءَ کان اپ جيڏي سائين !



## درد جو صحرا جهاڳ

مان اڃان پي جهاڳيان ٿو  
درد جو صحرا جهاڳ  
مان نه ڄاڻان سو به ڪٿي  
مان پڪو هن نه ڄاڻان هن نه ڄاڻان  
درد جي هن نه ڄاڻان  
سڀ ما ڄاڻو  
درد نبي ملت به هن  
ڪٿي به ڪر ڪٿ به هن  
هر طرف هيڏو هن جو رڳ هن ڄاڻان  
تنهن ڪري  
ڪو به سانوڻ نه  
ڪا به گهاٽي يا چڙهي ته چاهو به هي  
نه هي ڪوئي پي ڦار ۽ پيو ڪوڙن به  
موت جهڙي آرڳو بس خاموشي  
درد سان هن پنهنجون جهوليون ڀريل  
۽ ڏور آهي هر خوشي  
مان اڃان پي جهاڳيان ٿو  
درد جو صحرا جهاڳ.

~~~~~

پنهنجي اندر ۾ جهاتي

- هوءَ جيڪا پنهنجي وطن جي سوچ هئي،
سالهڙي ٿو ڪونه آ زندھ ضميرن ۾،
آ به جي جيئري ڪٿي سا به چڻ ڪنهن چند فقيرن ۾،
هوءَ جيڪا پنهنجي وطن جي سوچ هئي .
- هوءَ جيڪا پنهنجي وطن جي سوچ هئي ،
ساته وئي آهي گهڻو ڏنڌ لائجي،
پاتو وئي آهي ڪٿي وڃائجي .
هر طرف ڳولهي ڳهڻو ان سوچ کي ،
۽ وري سوچيم ڳهڻو ان سوچ تي .
مون ته ڳولهي ٿم ڳهڻو جلسن جلوسن ۾،
مون ته ڇاچي آ ، هر هڪ هڙتال پي
ها نظر آيا انهيءَ ڀر تال پي .
هڪ هڙتالي ڪيمپ پي ڇاچي هيم
بس اتي پي مطلب پاتي هيم .

ڪا زملي ۾ سوچ سا
سوچ جنهن کي مون پئي ڳولهيو
پنهنجي اندر کي آ اڪيڙيو
۽ اڪيڙڻ سان وري سا ملي پئي سوچ آ
سوچ جنهن ۾ لوچ آ
سوچ سا جيئري ملي

- ٻس رڳو اندر اڪيڙڻ جي ضرورت آ،
پنهنجي اندر ئي چٽي هن سوچ جي صورت آ.



ڪجهه سوال

- ڪيتري ذلت ملي ٿي زندگيءَ ۾ ،
سوچ جي سوچي سگهين!
ذلتن جي هڪ ڊگهي آهي قطار،
ڪيترا آهن انهيءَ ۾ قرض خوار،
ڪيترا نالي جا آهن غم گسار،
ڪيترن آڇيا اوهان کي پنهنجا پيار،
۽ وري
ڪيترائي نفرتن جا ،
ظلمتن جا
تير پيا اڇلن هزار
سوچ جي سوچي سگهين!

- هيءَ به ڪاٺي زندگيءَ آ
جڻ ته ڪوئي ڦٽ پراڻو آ
جو بڻيو ناسور آهي
هر گهڙي هڪ سور آهي
ڪيترو هي ڪلور آهي
زندگيءَ جي درد سان ئي
هر بندي جو
روح چور چور آهي
ڪيترو هي ڪلور آهي
سوچ جي سوچي سگهين!

• زندگي هن ڇا ڏنو انسان کي آ

سوچ جي سوچي سگهين!

سج اڀري ٿو ،

ڏک اڀرن ٿا

ٻار ڪتاب ۽ قلم گهرن ٿا

دل جي اندر درد رکڻ ٿا

ڄڻ ته پيرن ٿا

جن جي اندر

تنهنجا منهنجا روح سڙن ٿا!

سوچ جي سوچي سگهين!

• منجهند ٿئي ٿي مونجه وڌي ٿي

گاڏي بزار منجهان گذري ٿي

دوا گبوءَ جي ياد اچي ٿي

گڏي ، گڏيءَ جي وسري وڃي ٿي .

اندر مان ڪا آه اٿي ٿي

گاڏي تيزيءَ سان متجي وڃي ٿي

رڳو اسان وٽ ڳڻتي بچي ٿي

جنهن ۾ جند هي روز جلي ٿي

سوچ جي سوچي سگهين!

• شام جيڪا شاعرن لاءِ ڄڻ سھانو خواب هوندي آ

شام سا منهنجي وطن لاءِ

ڄڻ ته ڪو عذاب هوندي آ .

دل نٿي چاهي ته اهڙي شام ۾ ،

شاعري ويھي ڪجي
دل پنهنجيءَ جا کٽڪٽا
۽ اندر جا وسوسا
۽ پڙهڻ جي ميز تي ڪجهه پيل آھن ڪتاب
۽ انھن ڀرسان پيل آھن
ڪجهه پيا بہ ڪاغذ!
ڪاغذن تن ۾ نہ آھي شاعري ڪا
۽ نہ آھن سي حسين جا خطوط
ڪاغذن تن ۾ رڳو گھرجون ئي آھن
فون جو بل، گئس جو بل، کير جو بل
پيا بہ آھن ڪوڙ ئي بل
ڏئي نہ جي آھن سگھيا .
چڙ توائي ۽ بيزاري
دنيا لڳي ٿي زھر ساري
تون ئي چئ ھن شام کي ڪاڏي ڪجي
ماتر ڪجي
پٽڪو ڪجي
ڏس ڇا ڪجي!
ڪاش تون ڪجهه چئي سگھين،
سوچ جي سوچي سگھين!

• سج ٿو آخر لھي ۽ رات ٿي قابض ٿئي

۽ پاڻ تي

نئين صبح جي نئين وري فڪرات ٿي قابض ٿئي

اپ تي ڪيئي ستارا جھللائن ٿا

ڄڻ سھانا گيت ڳائڻ ٿا
آفتابي نور سان رات آجر ڪي پئي
پنهنجي اندر ۾ وري فڪرات آمر ڪي پئي
ڇئون جنهن ڪي ٿا چون هي آدمي
سو صبح ۾ هو ڪٿي ؟
سو منجهند ۾ هو ڪٿي ؟
شام جو ڪاٿي هيو
رات جو ڪاڏي ويو ؟
سوچ جي سوچي سگهين !





حقيقت، خواب، سراب

جهجُ سائي ڪيت ۾
سرنهن جا پيلا پيلا گل،
ائين ٿا لڳن ڄڻ:
تو،

پيلي ڀرت سان ڀريل
سائو گجُ پاتو هجي.

هي هوا جي جهوڻ تي،
جهومندڙ،
بيد مشڪ جا ڊگها ڊگها وڻ،
ائين ٿا لڳي ڄڻ:
تون،

پنهنجون پانهون،
هوا ۾ ڦهلائي،
مون کي پنهنجي ڇاتيءَ ۾،
ڇپائڻ لاءِ آتي هجين

هي آسمان مٿان،
ڊوڙون ڀريندڙ ڪڪريون،

جڏھن پنھنجون ھلڪيون ھلڪيون،

ٻوندون،

چيڪي ۽ مٽي ۽ تي،

ڪيرائن ٿيون،

تڏھن ايئن ٿو لڳي ڄڻ:

تنھنجا،

سانوڻ جي پھرين وسڪاري جھڙا ڇپ

منھنجي ٿوھر جھڙن

ٺوٺ سڪل ڇپن کي

ڇمي رھيا آھن،

ڇا ھي حقيقت آھي؟

يا ڪوئي خواب آھي،

يا وري سراپ آھي!



ماتم

روڊ جي سائيڊ ۾،
بيٺل بيد مُشڪ جا ڊگها ڊگها وڻ،
هوا جي جهوڙن تي،
جهومي رهيا آهن.

او.... هي ڇا...؟
هي ته هڪ بيد مُشڪ جو وڻ،
روڊ مٿان ڪريو پيو آهي.

اڃا....!
مون هاڻي سمجهيو،
بيد مُشڪ جا ڊگها ڊگها وڻ،
هوا جي جهوڙن تي،
جهومي نه رهيا آهن،
پر اهي ته،
پنهنجي هڪ ساٿي جي
وڇڙن تي،
پنهنجون،
ڊگهيون ڊگهيون،
پانهن جهڙيون
لامون ٽهلائي،
روئي رهيا آهن،
رڙي رهيا آهن،
ماتم ڪري رهيا آهن!



زور جي ميندي

تنهنجن ننڍڙن هٿن تي، مينديءَ جو رنگُ چڙهيل آهي،
تنهنجي ننڍڙي نڪ ۾ ڦٽي پيل آهي،
تنهنجن نازڪ ڪُنن ۾ وڏا وڏا جهومڪ پيل آهن،
جنهن ڪري تنهنجا ننڍڙا ڪُن،
هيٺ نهي پيا آهن.
تنهنجي جسم تي ڳاڙهو وڳو پهريل آهي،
۽ تنهنجي اکين مان آبشار جاري آهن.
تنهنجن ننڍڙين معصوم گول گول اکين جي،
انهي اُن ڪٽندڙ ڳرڙهن جي سلسلي،
رات جي سموريءَ بي رحميءَ ۽ بي وسيءَ جا،
سڀئي راز فاش ڪري ڇڏيا آهن.
تنهنجي مک جي مرجھايل مڪڙيءَ کي ڏسي،
سچ ته اهو پهاڪو،
(زور جي ميندي ناهي لڳندي)
هڪ نٿول محسوس ٿيو،
هڪ مخول محسوس ٿيو.



ڪرشمو

منهنجون آشائون
زندگيءَ جي ناڪام صحرائن ۾
پتڪي پتڪي
مري ويون آهن.
منهنجون اڪيون
تو کي گوليندي گوليندي
ڪنهن ڏنڊو وٽ
نيل ڪنول جي ڀرسان ئي
ڦٽڪي ڦٽڪي ٻوٽجن ٿيون.
منهنجو وجود
جيڪو تنهنجي نفرت جي آنديءَ ۾
ڪڪ پن ٿي وڪري ويو آ
سوسارو
ڪن پل ۾
سميتجي سگهي ٿو
جي تون چاهين
۽ مون کي جي تون
اڄ به پڪارين!



ھڪ موسم بہ منظر

پھريون منظر:

ڏاڍي خوشگوار موسم آھي،
ھلڪي نيري آسمان تي
مينھن جي پاڻيءَ کان خالي خالي ڪڪريون
اک ٻوٽ کيڏي رھيون آھن.
تڏھن ئي ھيٺ ڌرتيءَ تي
اُس ۽ چانو کي ڪو ٽڪاءُ ئي ناھي.
ڪڪريون اپ تي ڊوڙون پري رھيون آھن ته،
اُس ۽ چانو وري ڌرتيءَ تي،
ھوائون تڏي احساس سان لبريز گلابي گيت ڳائڻ پيون،
سارين جو فصل اڃان پڪو ناھي
سيارو اڃان مڪمل نه آيو آھي
پر ھن پنھنجا نياپا،
ھوائن ھٿان موڪلڻ شروع ڪيا آھن،
ان ڪري موسم ڏاڍي خوشگوار پئي لڳي،
پري پري تائين نظر ايندڙ ساوا ساوا ڪيت،
جن ڌرتيءَ تي ساوا ساوا غاليچا پٿاريا ويا ھجن
۽ انھن ۾ ڪچڙن ڪچڙن سارين جي سنگن جون قطارون
۽ مٽي پکين جون پھريون اڏامون!
ھر روز نظر ايندڙ اھو منظر
اڄ بيهڪد خوبصورت لڳي رھيو آھي.

ٻيو منظر:

۽ نوجوان ڪراڙيون عورتون.
 هڪ جيتريون گاهه جون پريون.
 مٿي تي ڪنيون واھ جي ڪڙ سان اچن پيون.
 سنهي سوئي واڱڻائي ۽ پيلن رنگن جي چولن مان
 هنن جو وقت کان گ ڪرڙو ٿي ويل جسر!
 لهجي ٿي رهيو آهي.
 هنن جي چهرن تي محنتن جي ڪا به شڪ نه آهي.
 نه ئي پراڻي ڪنهن ڪم سر محبت جو ڪارڻي آهي.
 هنن جو چهرو پگهر سان ٿمي رهيو آهي.
 هنن جي چاٽي ۽ تي.
 چنبريل ۽ ننڍڙيون پيون چاٽيون
 (جهڙي عورت جو فطري عظيم حسن هوندو هن)
 هوا کان خالي ڦوڪڻن جيان
 هنن جي چاٽي ۽ تي لڙڪن پيون!
 هنن جا مرد!
 ڳوٺ جي ٻاهران واھ جي ڪڙ تي ئي.
 نمر جي وڏي گهاٽي وڻ هيٺان.
 ٺهيل هوٽل ۽
 ڪاٺ جي بئنچن تي ويهي
 ڏاڍو مزي سان شمن ميرالي پڌن ٿا.
 موسم خوشگوار ڪيئي آهي!





نیزو

زندگي هزارين ها،
مون کي مارڻ کان منتر-
انسان هزارين ها.

زندگي هزارين ها،
منهنجي ارڙهي ساڙڻ لاءِ-
شمشان هزارين ها.

زندگي هزارين ها،
منصور تي فتوا جا-
فرمان هزارين ها.

زندگي هزارين ها،
پر جرئت جا پوءِ پي-
نیشان هزارين ها.

زندگي هزارين ها،
منٺار اڪيلو هو-
مروان هزارين ها.

ليئا ٿي پائي،
شايد پنهنجي پيءُ کان -
هوءَ ٿي گهرائي.

ليئا ٿي پائي،
اشارن ۾ ايتري!
ڪجهه پئي ڳالهائي.

ليئا ٿي پائي،
پنهنجي پرڀتر جي مٿان -
پئي اڪيون اڇلائي.

ستري سٽي ٿي،
ڌرتي تي چڻ ڪي -
موتي چٽي ٿي.

ستري سٽي ٿي،
يا هو پنهنجي قسمت تي -
روئي پئي ٿي.

ستري سٽي ٿي،
ميري ڌرتيءَ جي -
رنگ ڪي مٽي ٿي.

اڏري اچين ھام
پتنگ بڻجي مون جئين -
پڇي ڏسين ھا.

خالي ڪٿا ھن،
تنھنجي رڻي ڪاٺو ۽ ڀرين!
ٻچيا سڏ ڪا ھن.

توڏي اچجي ھا،
ھاڻي اچين ڇو نه ٿي -
تو کان پڇجي ھا.

ويگن ڊوڙي ٿي،
هن جي اک هن هانو ۾ -
خنجر ڪوڙي ٿي.

مرڪي نهارئين،
مرڪي مرڪي هانو ۾ -
پٽجي اتارين.

بنا سُرخي، چٻ،
پوءِ به ڏنگن ٿا ڏور کان،
چن ته هجن ڪي سڀ.

اڏري اچيو هو،
چا ته زمانو هو جڏهن -
روز ٿي مليو هو.

سڏڪا بچيا ها،
تنهنجي وٽي کان پوءِ پرين!
اڪا بچيا ها.

مرڪي رهي آ،
مرڪ نه ٿي ڪيڏي مڪ تي-
سندس وڃي آ.

هوءَ تاهائي آ،
ساڳيو ٿي پيار سندس-
۽ ساڳي وڌائي آ.

ڪيڏي سندر آ،
مون لاءِ چڻ هوءَ جيئن جو-
جهونو مندر آ.

پوڙهو ٿي پيو آ،
تڏنهن ان جو ذهن پي-
سوڙهو ٿي پيو آ.

رڪشا پر آهي،
ان سان گڏ پگوان جي-
رڪشا پر آهي.

مون کي اُڃ ڏنسي،
پاڻ مٽي مھراڻ تي -
سھمين رنگ رچيئي.

رستا پٿريلا،
سوچيان ٿو پيو واٽ تي -
وَس نہ وسِلا.

صُبح جي اخبار،
ڪا به نہ جنهن ۾ خوشخبري -
رُگو آفر مار.

چوي ٿو پاڙو،
ڪير هن همراه ڪي -
ڪورٽ ڪراڙو.

آهي اُس ايجان،
وڃ نہ اُپھرو پاھرتون -
پگھري پٺين مٿان.

ڪنھن نہ ڏٺو هو سڏ،
منھنجو سڏ پڙاڏو بڻجي -
مونسان ٿيو هو ڪڏ.

تڏھن اچين ٿي،
جڏھن جيون اڳ ۾ -
تنھا پچين ٿي.

سوچي ٿڪو ھان،
تنھائيءَ جي باھ مان -
ڪيئن مان بچو ھان.

روڊن تي آرڻ،
ھاڪر ھوڪا، ھوڪرا،
ھٿ ھٿ ۾ ڪاوش.

سارين جو اوڀرُ
ھٿ پڪو ھر ھٿ ۾،
پوسٽ ۽ پگھر.

ڳاڙھا ساوا نوٽ،
ڪڪڙ مرشد ڪڇ تي -
مريدن ڏانھن موٽ.

تنھنجون سارون ھن،
صحرائن ۾ سانورا!
چڻ ت بهارون ھن.

مُندون موٽيون ھن،
توسوا اي سانورا!
پُسيون چوٽيون ھن.

توڪي ساريو آ،
پنھنجي ھٿ مان پاڻ لڌ-
ٻارڻ ٻاريو آ.

تنھنجو منھنجو پيار،
سمجھي ٿو سنسار ڇو؟
پنھنجي مٿان ٻار.

ڇا لڌ ٿو روڪين؟
مٿ ٻيٺڻ کان وو ميان!
ڪوھ پيو ٿو ڪين!

چالء ٿورو ڪين؟
مء پيئڻ کان وو ميان!
ڪوهه پيو ٿو ڪين!

چمر چمر برسيا نيڻ،
ڪوئل، سانوڻ، سرتين-
گڏجي ڏنا ويڻ؛

آءِ اڏ نه ڏي،
آءِ نه رُڪبس ٿو وڃان-
پويان سڏ نه ڏي.

لوڻا هوءَ هڻندي،
ٿيڏي اک سان پئي ڏسي-
لابارو لڻندي.

جنگ آتياھي،
دنيا جو اتهاس ھي -
ڏي ٿو گواھي.

امن آزادي،
آھي وڏي ھيءَ وقت، ۽
جنگ آبربادي.

جنگ جو آغاز،
افغانين تي اڏن ٿا -
آمريڪي جھاز.

جنگي ھي جنون،
قتائن ٿا لوڪ جا -
ننڍون ۽ سڪون.

ياد رکي ڇڏي ٿو،
تاريخ ۾ مجرم سڏبا هن -
سڀئي انسان کڻ.

ايٽمي بارود،
ٿيندي ڪڏهن اوچتو-
دنيا هي ناهو

هيڏي بمباري،
افغاني عوام تي-
توبه ڙي زاري.

هوس ۾ اچي،
بش دنيا جي مٿان-
جنگ آ پچي.

ڪيڏا درد هئا،

پوءِ به سندن محبوب جا۔

جذبا سود هئا.

اڏري آيا هن،

تنهنجي سڏڪن سان ڪڪر۔

پر جي آيا هن.

مرڪون ميڙڻ ڏي،

ڪن پنهنجي خوشين سان۔

مون کي ڪيڏن ڏي.

رستارُج هيا،

تنهنجي اچڻ سان اهي۔

پهڪي هن پيا.

~~~~~

## ٿري ٻار لاءِ

بادل مينهنُ وساءِ،  
تون به اسان مان مينهن ۾ -  
گڏجي جهريون پاءِ

بادل بيھُ اڃان،  
تنهنجي هيٺان ٿورڙو -  
اڃان آءُ ڀُسان.

بادل سج کي ڏک،  
کاڙهي ۾ رهن رگھ اسان کي -  
ڏاڍو ڪيو آ ڪڪ.

بادل بس نه ڪر،  
تل ترايون سنڌ جا -  
سارا جلدي پير.

مان پي رکندس مان،  
پنهنجي پياري سنڌ جو -  
بڻجي دريا خان.

بابل خرچي ڏي،  
خانوءَ جي دڪان وٽ -  
سڪو ٿو سڏي.





## تخليق جو محرڪ منار سولنگي

منار سولنگي هڪ بيچين روح هو، جڏهن به ملندو هو ته لڳندو هو ته تڪڙ ۾ آهي هن جي اندر ۾ هڪ تڙپ هئي لوج هئي اها تڙپ ئي هن جي تخليق جو محرڪ هئي. سندس شاعري لوج، بيچيني ۽ درد مان ڦٽل محسوس ٿيندي هئي. سنڌي ادبي سنگت هن جي تخليق لاءِ اُتساه جو وسيلو هئي هن پنهنجي سان ڀرپور نباهيو هن شاعريءَ ۾ وفا ناٿن شاهيءَ وانگر سادو لهجو اختيار ڪيو ۽ ان ۾ پنهنجي اندر جا عڪس چٽيا، اهي عڪس چٽا ۽ روشن آهن.

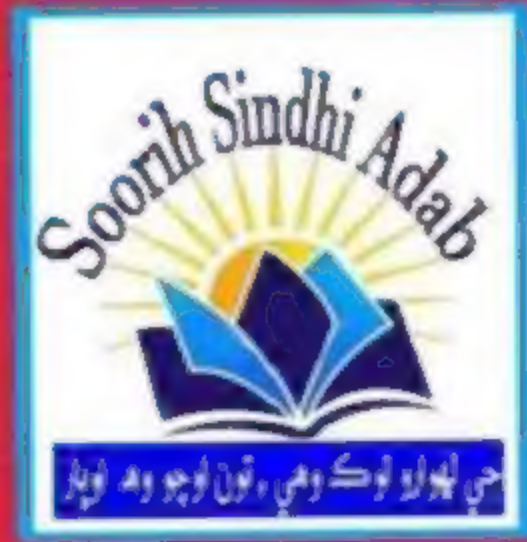
سنڌ جي آجڙي صبح وانگر مٽيءَ کان محبوب ٿاين هن جي عاشقيءَ جا رنگ، هن جي شاعريءَ ۾ سمايل آهن. هُو اميد جو شاعر هو، ڏکين حالتن ۾ به هن مايوسيءَ کي ويجهو اچڻ نه ڏنو هن ڪڏهن ڪنهن سان شڪايت نه ڪئي. زندگيءَ سان به نه. زندگيءَ هن سان ڪو نه نباهيو، هُو مسافر شاعر هڪ اجاڙيل اسٽيشن تان اوچتو ئي ٿرين ۾ سوار ٿي هليو ويو، هزارين وايون، نظم ۽ غزل تخليق ٿيڻ کان رهجي ويا.

ڊاڪٽر اڌل سومرو





# سوره سنڌي ادب



صاحب خان سوره: ميراثي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488